

”YHDESSÄ JA ERIKSEEN. NÄIN TUEN ALLE KOULUIKÄISEN KAKSOS- JA KOLMOSLAPSEN KASVUA”

Perheiden ja ammattilaisten kokemuksia
oppaasta

Satu Hautala
Vilma Vaakanainen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) SUKUNIMI, Etunimi	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 29.10.2012
HAUTALA, Satu VAAKANAINEN, Vilma	Sivumäärä 95	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "YHDESSÄ JA ERIKSEEN. NÄIN TUEN ALLE KOULUIKÄISEN KAKSOS- JA KOLMOSLAPSEN KASVUA" PERHEIDEN JA AMMATTILAISTEN KOKEMUKSIA OPPAASTA		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma (AMK)		
Työn ohjaaja(t) HINTIKKA Timo, KIISKILÄ Taja		
Toimeksiantaja(t) Suomen Monikkoperheet ry		
Tiivistelmä Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Suomen Monikkoperheet ry:n kanssa, joka toimii valtakunnallisena monikkoperheiden asioiden ajajana sekä kattojärjestönä alueellisille monikkoperheyhdistyksille. Monikkoperheellä tarkoitetaan perhettä, johon syntyy kerralla useampi lapsi, tavanomaisesti kaksoset tai kolmoset. Opinnäytetyön tarkoitus oli kerätä palautetta monikkoperheiltä sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta Suomen Monikkoperheet ry:n julkaisemasta oppaasta "Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua" (2010). Opas käsittelee monikkolasten kasvua, kehitystä ja kasvatusta yksilöllisyyden näkökulmasta. Tietoisuus kaksos- ja kolmoslasten yksilöllisestä kasvatuksesta on viime vuosikymmenten aikana kasvanut mutta Suomessa aiheesta on tehty tutkimusta varsin vähän. Opinnäytetyön tavoite on tuottaa tietoa Suomen Monikkoperheet ry:lle oppaan kehittämiseksi sekä selvittää yleisesti vastaajaryhmien näkemyksiä sekä niiden eroavaisuuksia monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä oli sähköinen kyselylomake. Aineistoa kerättiin keväällä 2012. Perheiden vastauksia kertyi 89, ammattilaisten vastauksia 13. Tutkimusaineisto analysoitiin käyttämällä kuvailevaa tilastoanalyysia. Avoimet vastaukset teemoiteltiin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että aihe koetaan tärkeäksi ja se voisi olla yleisesti vieläkin paremmin tiedostettu. Opas on palvellut käyttäjiä, ja se koettiin hyödylliseksi. Tuloksista nousi esille kehityskohtia, muun muassa oppaan saatavuuteen ja konkreettisuuteen liittyen.		
Avainsanat (asiasanat) Monikkolapsi, monikkoperheet, yksilöllisyys, identiteetti, neuvola, päivähoido, kyselytutkimus		
Muut tiedot		

Author(s) HAUTALA, Satu VAAKANAINEN, Vilma	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 29102012
	Pages 95	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title "TOGETHER AND SEPARATELY. HOW TO SUPPORT THE DEVELOPMENT OF TWIN AND TRIPLET CHILDREN UNDER SCHOOL AGE" FAMILIES' AND PROFESSIONALS' EXPERIENCES OF THE GUIDE		
Degree Programme Degree Programme in Social Care		
Tutor(s) HINTIKKA Timo, KIISKILÄ Taja		
Assigned by The Finnish Multiple Birth Association		
<p>Abstract</p> <p>The thesis was carried out in collaboration with The Finnish Multiple Birth Association, a nationwide support association for parents of multiples and the parent organization for all local associations in Finland. A multiple family refers to a family with two or more siblings born at the same time, usually twins or triplets.</p> <p>The purpose of the thesis was to collect parents' and social and health care professionals' feedback on a guidebook called "Together and separately. How to support the development of twin and triplet children under school age" (2010) published by The Finnish Multiple Birth Association. The guide presents multiple children's growth, development and upbringing from the perspective of individuality. Awareness of the individual upbringing of twins and triplets has been increasing in the last decades, but research on the topic has been quite rare in Finland.</p> <p>The aim of the thesis was to produce information for The Finnish Multiple Birth Association about how the guide could be improved. In addition, the purpose was to generally determine the respondent groups' thoughts about the individuality of multiple children as well as to find out possible differences in their views. The survey was conducted as quantitative research. Two separate electronic questionnaires, one for families and one for professionals, were used for data collection. The data were collected in April-May 2012. 89 parents and 13 professionals responded to the survey. The data were analyzed by using descriptive statistics. The responses to open-ended questions were classified in themes.</p> <p>Based on the results it can be said that the topic was important to the respondents and that it should be recognized better generally. The guide had served the readers and it was found helpful. The results showed some issues to be improved concerning to availability and concreteness of the guide.</p>		
Keywords A multiple child , multiple families, individuality, identity, child health care, day care, survey		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
2 MONIKKOPERHEET	5
2.1 MONIKKOUTEN BIOLOGINEN TAUSTA.....	5
2.2 MONIKKOPERHEIDEN ARKI	8
3 IDENTITEETTI JA YKSILÖLLISYYS.....	9
3.1 IDENTITEETTI JA SEN KEHITYKSEN ERITYISPIIRTEET MONIKKOLAPSILLA.....	9
3.2 YKSILÖLLISYYS	11
3.2.1 Monikkolasten yksilöllinen huomioiminen kasvatuksen haasteena.....	12
3.2.2 Monikkolasten yksilöitymisprosessi.....	14
3.2.3 Monikkolasten yksilöllisyys ja keskinäinen suhde tutkimuksissa	15
4 MONIKKOPERHEET JA YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI 18	
4.1 VARHAISKASVATUSPALVELUT	18
4.1.1 Päivähoidon tavoitteet ja varhaiskasvatussuunnitelma	20
4.1.2 Monikkolapsen yksilöllisyyden tukeminen päivähoitossa.....	21
4.2 NEUVOLAT MONIKKOPERHEIDEN TUKENA	22
4.3 MONIKKOPERHEIDEN HUOMIOIMINEN MUISSA TUKIMUODOISSA JA PALVELUISSA	24
4.4 SUOMEN MONIKKOPERHEET RY MONIKKOPERHEIDEN TUKIJANA 25	
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
5.1 OPAS ” YHDESSÄ JA ERIKSEEN NÄIN TUEN ALLE KOULUIKÄISEN KAKSOS- JA KOLMOSLAPSEN KASVUA	27

5.2	TUTKIMUSONGELMAT	28
5.3	TUTKIMUSOTE JA MENETELMÄ.....	28
5.4	AINEISTON KERUU.....	33
5.5	TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI.....	34
5.6	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	36
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	38
6.1	MONIKKOLASTEN VANHEMMILLE SUUNNATUN KYSELYN TULOKSET.....	39
6.1.1	Taustatiedot.....	39
6.1.2	Tulokset oppaasta.....	40
6.1.3	Tulokset monikkolasten yksilöllisyydestä	46
6.2	AMMATTILAISILLE SUUNNATUN KYSELYN TULOKSET.....	52
6.2.1	Taustatiedot.....	52
6.2.2	Tulokset oppaasta.....	52
6.2.3	Tulokset monikkolasten yksilöllisyydestä	57
7	YHTEENVETO	60
8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	63
8.1	TUTKIMUSPROSESSIN POHDINTA.....	63
8.2	TUTKIMUSTULOSTEN POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	66
8.2.1	Opas monikkolasten kasvatuksen tukena	67
8.2.2	Oppaan kehityskohdat.....	69
8.2.3	Perheiden ja ammattilaisten ajatuksia monikkolasten yksilöllisyydestä yleisesti	72
8.2.4	Erot perheiden ja ammattilaisten välillä	74
8.3	JATKOTUTKIMUSAIHEET	75
	LÄHTEET.....	77
	LIITTEET	81
	LIITE 1	81

PALAUTEKYSELY AMMATILAISILLE	81
LIITE 2	88
PALAUTEKYSELY MONIKKOLASTEN VANHEMMILLE.....	88

KUVIOT

KUVIO 1. Monikkolasten ikäjakauma.....	39
KUVIO 2. Vastaajien asuinpaikkakunnat.....	40
KUVIO 3. Opas oli ennalta tuttu perheille.....	41
KUVIO 4. Kuinka oppaaseen oli tutustuttu.....	42
KUVIO 5a. Perheiden tyytyväisyys oppaaseen.....	43
KUVIO 5b. Perheiden tyytyväisyys oppaaseen.....	43
KUVIO 5c. Perheiden tyytyväisyys oppaaseen.....	45
KUVIO 6. Aihealueiden hyödyllisyys, perheet.....	46
KUVIO 7a. Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, perheet.....	46
KUVIO 7b. Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, perheet.....	50
KUVIO 8. Tiedonsaanti monikkolasten yksilöllisyydestä, perheet....	51
KUVIO 9. Opas oli ennalta tuttu vastaajille, ammattilaiset.....	53
KUVIO 10a. Ammattilaisten tyytyväisyys oppaaseen.....	54
KUVIO 10b. Ammattilaisten tyytyväisyys oppaaseen.....	55
KUVIO 11. Tilanteet joissa opasta oli käytetty.....	56
KUVIO 12. Aihealueiden hyödyllisyys, ammattilaiset.....	57
KUVIO 13a. Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, ammattilaiset.....	58
KUVIO 13b. Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, ammattilaiset.....	58
KUVIO 14. Tiedonsaanti monikkolasten yksilöllisyydestä, ammattilaiset.....	59

1 JOHDANTO

Monikkous on ainutlaatuinen asia sekä lapsille itselleen että heidän vanhemmilleen. Vaikka useamman lapsen kasvu tuo monin verroin iloa perheeseen ja suhde monikkosisarukseen on erityinen, lapset joutuvat myös helposti ympäristön oletusten ja vertailun kohteeksi. Opinnäytetyömme aihe on osittain henkilökohtainen, sillä toisella meistä on kaksossisar ja monikkona kasvaminen on herättänyt paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Myös harjoittelukokemukset päivähoidon kentällä ovat herättäneet pohtimaan monikkolasten yksilöllistä kohtaamista ammattilaisnäkökulmasta. Tästä saimme idean tehdä opinnäytetyö juuri yksilöllisyyden tukemisesta, sillä vaikuttaa siltä, että aihe ei ole yleisesti kovinkaan tiedostettu ja monikkolapset saatetaan liian usein kohdata yksikkönä yksilöiden sijaan. Opinnoissamme aihe ei ole tullut vastaan, ja haluamme tulevana sosiaalialan ammattilaisina osata vastata myös monikkoperheiden tarpeisiin.

Otimme yhteyttä Suomen Monikkoperheet ry:n ja ehdotimme yhteistyötä. Heidän toiveenaan oli saada palautetta muutama vuosi sitten valmistuneesta oppaasta *”Yhdessä ja erikseen – näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua”*. Tämä tuntui kohtaavan alkuperäisen ajatuksemme monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta, ja niinpä toteutimme valtakunnallisen palautekyselyn oppaaseen tutustuneille perheille sekä neuvolan ja päiväkotien ammattilaisille. Perheille kysely toteutettiin verkkokyselynä, ammattilaisille puolestaan lähetimme kyselyn sähköpostitse.

Opinnäytetyömme alussa kuvaamme tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä, kuten monikkoperheet, identiteetti ja yksilöllisyys sekä varhaiskasvatus- ja neuvolapalvelut, teoretiedon ja aiempien tutkimusten valossa. Seuraavaksi siirrymme käsittelemään varsinaista tutkimustamme. Esittelemme oppaan, josta keräsimme palautetta. Kuvaamme tutkimusasetelmaa sekä sitä, kuinka prosessi eteni

alusta alkaen. Sen jälkeen analysoimme tutkimuksen tuloksia ja lopuksi teemme johtopäätökset sekä kokoamme yhteen koko opinnäytetyöprosessin annin, huomioiden myös jatkotutkimusaiheet.

Tutkimuksemme toimeksiantaja on Suomen Monikkoperheet ry. Olemme iloisia siitä, että tutkimuksellemme, jonka idea syntyi omista mielenkiinnon kohteistamme, löytyi lähtökohta myös tämän kolmannen sektorin toimijan tarpeista käsin. Toivomme tietenkin, että Suomen Monikkoperheet ry:n kautta opinnäytetyöstämme on myös välillisesti hyötyä kaikille monikkolasten kasvattamisesta kiinnostuneille, monikkoperheiden vanhemmille sekä heidän kanssaan työskenteleville ammattilaisille.

2 MONIKKOPERHEET

Lapsen syntymä on aina perheen arjen mullistava tapahtuma. Kun lapsia syntyy kerralla useampi, perhe joutuu jo odotusaikana erityisten kysymysten eteen. Haasteista huolimatta, perhe kohtaa monikkolasten myötä myös moninkertaisen onnen. Tässä luvussa käsittelemme monikkouden biologista taustaa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Sen jälkeen kuvaamme lyhyesti monikkoperheen arkea vauva-ajasta leikki-ikään, tuoden esiin myös olosuhdetekijöiden merkitystä perheen hyvinvoinnin kannalta.

2.1 Monikkouden biologinen tausta

Monikkolapsella tarkoitetaan lasta, joka on syntynyt monisikiöraskaudesta, käytännössä useimmiten kaksos- ja kolmoslapsia. Suomessa monisikiösynnytyksiä on vuosittain noin 850. Pitkälti kaikki monisikiösynnytykset ovat kaksossynnytyksiä, kolmosia syntyy perheisiin vuosittain 10-15. Neloset syntyvät Suomessa viimeksi

vuonna 1994. Perheitä, joihin lapsia syntyy kerralla useampi, kutsutaan monikkoperheiksi. (Kumpula 2010, 4; Alkio 2007, 7-8) Noin 80 % monikkolapsista syntyy spontaanisti ilman hedelmöityshoitoja ja 20 % hoitojen myötä. Monisikiö synnytysten määrä on tällä hetkellä hieman aleneva, johtuen koeputkihedelmöityshoidossa siirrettyjen alkioden määrän vähentymisestä. (Vuori & Gissler 2012, 4-5)

Monikkolapset ovat perimältään kahdenlaisia, epäidenttisiä tai identtisiä. Epäidenttiset, eli erimunaiset tai ditsygoottiset kaksoset syntyvät, kun kaksi munasolua hedelmöittyy. Epäidenttiset kaksoset voivat olla eri sukupuolta, ja perimältään he eivät ole sen enempää toistensa kaltaisia kuin tavalliset sisarukset (Piontelli 2002, 13). Identtiset, eli monotsygoottiset tai samanmunaiset kaksoset puolestaan syntyvät, kun hedelmöittynyt munasolu jakautuu kahtia (Piontelli 2002, 16). Tällaisilla kaksosilla on aina sama sukupuoli ja sama geeniperimä, joka luo lapsille samanlaiset fyysiset ominaisuudet. Siitä huolimatta heille voi kehittyä perimässä ja geenitoiminnassa eroja, jotka tekevät heistä erilaiset. (Alkio 2007, 10-11; Kumpula 2004, 7; Lipponen 2009, 11) Kolmos- ja nelosraskaudet syntyvät niin ikään edellä kuvattujen vaihtoehtojen yhdistelmistä. Kolmosraskauksissa tsygositeettivaihtoehtoja on kolme, nelosraskauksia puolestaan on viittä eri tyyppiä. (Kumpula 2004, 10-11)

Näiden lisäksi monotsygoottiraskauksia voidaan luonnehtia myös kohdunaikaisen kehityksen perusteella, sillä istukoiden ja sikiökalvojen määrä ja rakenne riippuvat siitä, milloin hedelmöittynyt munasolu jakautuu (Alkio 2007, 9). Suomessa noin kolmannes kaksosista on samanmunaisia ja loput kaksi kolmasosaa erimunaisia. Kolmosten - ja nelosten tsygositeettijakaumista ei ole saatavilla vastaavaa tilastotietoa. (Alkio 2007, 11-10; Kumpula 2004, 7; Lipponen 2009, 11) Tsygositeetti on usein selvitettävissä istukatutkimuksin tai DNA- testein ja tieto siitä merkityksellinen lääketieteellisestä sekä tutkimuksellisesta näkökulmasta, mutta myös yksilöllisyyden tukemisen ja identiteetin muodostumisen näkökulmasta (Kumpula 2004, 65-66; Lipponen 2009, 11).

Monikkoraskauden todennäköisyyttä lisääviä tekijöitä ovat muun muassa äidin korkea ikä, synnytysten lukumäärä kolmannelta raskaudelta eteenpäin, perinnöllinen taipumus sekä lapsettomuushoidot. On todettu, että 35-40-vuoden ikäisillä naisilla kaksosten esiintyvyys on korkeampi, johtuen hormonaalisista tekijöistä. Taipumus saada epäidenttisiä kaksosia on myös periytyvä ominaisuus, sillä naisilla, jotka itse ovat erimunaisia kaksosia, on alttius tuottaa useampia irtoavia munasoluja kerrallaan. Sen sijaan on harvinaista, että taipumus monotsygoottiraskaudelle periytyy. Vaikka identtisten kaksosten syntymään vaikuttavia ominaisuuksia ei vielä tiedetä varmasti (Piontelli 2002,19), niiden esiintymistiheys on maailmanlaajuisesti melko samanlainen. (Alkio 2007, 7-11; Kumpula 2004, 8)

Moilanen, Räsänen, Tamminen, Almqvist, Piha & Kumpulainen (2004, 73) sekä Piontelli (2002, 14) toteavat, että kaksosten osuus väestöstä on kasvanut viimeisten vuosikymmenten aikana kohonneen synnytysiän sekä lisääntyneiden lapsettomuushoitojen myötä. Kaikista monikkoraskauksista keinoalkuisia on nykyään 20–30 prosenttia (Alkio 2007, 8; Lipponen 2009, 11). Jaakko Kaprio toteaa synnyttäjän iän ja hedelmöityshoitojen lisäävän kaksosten todennäköisyyttä, mutta toisaalta painottaen vahvasti monikkoraskauksien määrän pysyneen suunnilleen samana 2000- luvulla, johtuen hedelmöityshoitojen kehittymisestä (Alkio 2007, 7, 11). Moilasen (2004, 73) mukaan viimeisten vuosikymmenten aikana myös monikkoperheiden rakenne on muuttunut; kun aiemmin kaksoset syntyivät monilapsisen perheen nuorimmiksi, nykyään he syntyvät esikoisiksi perheisiin, jossa lasta on kenties kaivattu jo pitkään. Siten näissä perheissä vanhemmatkin ovat usein iäkkäämpiä kuin muut ensimmäisen lapsensa saavat vanhemmat. (Moilanen ym 2004, 73)

2.2 Monikkoperheiden arki

Vaikka raskaus ja synnytys olisivatkin sujuneet hyvin, voi arki monikkovauvojen kanssa olla haasteellista. Työmäärä on suurempi kuin yhden vauvan kanssa, kun hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevia vauvoja on useampi. Myös vauvojen tarpeet ja rytmit voivat alkuun olla erilaiset. Fyysisen väsymyksen myötä tunnesuhteen ja vanhemmuuden rakentuminen saattaa joillakin viedä aikaa, ja haastavuutta ja riittämättömyyden tunnetta lisää myös se että vuorovaikutusta pitää rakentaa useamman kuin yhden lapsen kanssa. (Kumpula 2004, 36-39,44).

Lasten kasvaessa perheen elämä alkaa muistuttaa tavallisen lapsiperheen elämää, joskin monikkous luo erityispiirteitä arkeen vielä vauva-ajan jälkeenkin.

Monikkolasten kasvu ja kehityksen seuranta on ainutlaatuinen prosessi ja tuo paljon ilonaiheita, mutta myös haasteita. Vanhemmat saattavat päästä ajoittain helpolla, kun lapset leikkivät ja viihtyivät keskenään. Lapset saattavat kuitenkin olla vaikeasti hallittavissa ja useamman lapsen valvominen ja turvallisuudesta huolehtiminen saattaa olla hankalaa. (Lipponen 2009, 16) Uhmaikä on osa myös monikkolasten kehitystä, tällöin omaa tahtoa ja rajoja saatetaan harjoitella samanaikaisesti monella eri suunnalla (Alkio 2007, 13).

Monikkoperheessä olosuhdetekijät vaikuttavat huomattavasti arjen sujumiseen.

Useamman lapsen syntyminen saattaa olla taloudellisesti vaativaa, kun tarvikkeita joutuu hankkimaan useampia kerrallaan. Myös perheenjäsenten terveydentila saattaa tuoda lisärasitetta. Jaksamisen kannalta merkityksestä on sosiaalinen verkoston lisäksi myös asuinpaikan tarjoamilla palveluilla. (Kumpula 2004, 41) Ammattilaisten tarjoaman tiedon ohella myös vertaisten, toisten monikkovanhempien tuki ja neuvot koetaan tärkeäksi sekä odotus- että vauva-ajalla, mutta myös lasten kasvaessa (Alkio 2007,12; Kumpula 2004, 41)

Arjen sujuminen on myös kiinni puolison läsnäololla ja vanhempien keskinäisellä työn- ja vastuunjaolla. Monikkoperheessä isän rooli korostuuakin muita perheitä

kenties enemmän, kun perushoitoa ja hoivaa tarvitsee useampi lapsi yhtä aikaa (Kumpula 2009, 13; Lipponen 2009, 14). Parisuhde saattaa joutua koetukselle, mutta monikkous voi vaikuttaa myös sitä vahvistavasti, jos vanhemmat löytävät parisuhteesta voimavaran työntäyteisestä pikkulapsiarjesta selviytymiseen (Kumpula 2004, 54-55)

3 IDENTITEETTI JA YKSILÖLLISYYS

Tässä luvussa avaamme aluksi käsitettä identiteetti sekä sen kehityksen erityispiirteitä monikkolapsilla. Seuraavaksi kuvaamme lyhyesti yksilöllisyyttä aikakautemme vallitsevana ilmiönä sekä kasvatuksen haasteena monikkolasten kohdalla. Kuvaamme monikkolasten yksilöitymisprosessia, sekä lopuksi kokoamme yhteen keskeisimmät tutkimukset aiheesta.

3.1 Identiteetti ja sen kehityksen erityispiirteet monikkolapsilla

Jokaisella ihmisellä on käsitys itsestään ja suhteestaan ulkomaailmaan. Käsitys rakentuu ensisijaisesti kontakteista muihin, siinä sosiaalisessa ympäristössä jossa yksilö kasvaa ja kehittyy. Lehtinen, Kuusinen & Vauras (2007, 13) toteavat, että ihminen syntyy maailmaan biologisena olentona, mutta vasta kehittyessään hänestä rakentuu yksilöllinen ihminen. Yksilöllisyyden ja persoonan kehitys jatkuu läpi elämän, vaikka sen kannalta merkittävimpinä kausina on pidetty juuri lapsuus- ja erityisesti nuoruusikää. (Lehtinen ym. 2007, 13-15)

Identiteetin käsitteellä viitataan yksilön psyykkiseen rakenteeseen, jonka perusteella ihminen vastaa kysymykseen ”Kuka minä olen?” Vaikka varsinainen identiteetin kehitys ja minän etsiminen katsotaan usein alkavaksi juuri nuoruusiässä, on ihminen

kuitenkin tietoinen itsestään jo lapsena (Lehtinen ym. 2007, 26–27). Moilanen ym. (2010, 45) kuvaavat identiteetin olevan lapsuudessa ”orastava”, ja sitä vahvistaa ympäristöltä saatu kokemus siitä, että lapsi on rakastettava, osaava ja taitava

Myös Lehtinen ym. (2007, 26-27) viittaavat Erik H. Eriksonin persoonallisuusteoriaan, jonka mukaan identiteettikehityksen prosessi on sosiaalinen, perustuen siihen, miten sosiaalinen ympäristö määrittelee yksilön. Suurin osa tutkijoista korostaakin geenejä enemmän juuri kasvatuksen merkitystä persoonallisuuden muodostumisessa (Lipponen 2009, 21). Lipposen (2009, 21) mukaan esimerkiksi Siljander painottaa identiteetin rakentumisen olevan yksi kasvatuksen keskeinen tehtävä sivistys- ja sosialisatioprosessin ohella.

Ainutlaatuisen ja persoonallisen identiteetin luominen on tärkeää jokaiselle lapselle. Monikkous luo identiteettikehitykselle erityispiirteensä ja haasteensa. (Suomen Monikkoperheet ry 2008) Identiteettikehityksen lähtökohdat ovat jo sinällään erityiset verrattuna yksittäin syntyneisiin, monikot ovat tiiviissä kontaktissa toisiinsa jo ennen syntymää (Åkerman, Thomassen & Wimbladh 1997, 96-97). Se, mitä monikot kasvaessaan kokevat olevansa, riippuu lasten omista mieltymyksistä ja taipumuksista (Suomen Monikkoperheet ry 2012), mutta paljon on myös kiinni ympäristön ja vanhempien suhtautumisesta heihin. Huomioimalla heidät erityistapauksina ja niputtamalla heidät yksiköksi, vaikutetaan lapsen omaan käsitykseen itsestään suhteessa sisarukseen, jolloin identiteetin kehitys ja kokemus erillisyydestä yksilöinä saattaa monimutkaistua. Ei ole esimerkiksi tavatonta että monikkolapset puhuvat itsestään jatkuvasti ”me”-muodossa. (Åkerman ym. 1997, 95-99)

Monet monikkolapset ovatkin riippuvaisia toisistaan (Moilanen ym. 2004, 75; Åkerman ym. 1997, 100). Tämä saattaa myöhemmin nuoruusiässä hankaloittaa normaalien kehitystehtävien läpikäymistä (Moilainen ym. 2004, 74). Tätä olemme käsitelleet kappaleessa 3.2.2 Monikkolasten yksilöitymisprosessi. Kiteytettynä Moilanen ym. (2010, 74) toteavat, että monikkonuorelta edellytetään nuoruusiässä

myös toista itsenäistymistapahtumaa, itsenäistymistä suhteessa toisiinsa, ollakseen ”kypsiä astumaan aikuisten maailmaan yksilöinä”.

3.2 Yksilöllisyys

Yksilöllisyydellä viitataan ihmisen perusarvoon, vastuuseen ja vapauteen päättää omista asioistaan. (Dunderfelt, Laakso, Niemi, Peltola & Vidjeskog 2001, 202) Ajatellaan, että persoonallisuus muotoutuu ympäristön ja perimän vuorovaikutuksesta. Kehityksen kolmantena tekijänä voidaan kuitenkin pitää yksilöllisyyttä, johon liittyy ihmisen kyky itsesääteelyyn, omaan tahtoon, omiin valintoihin ja itsenäiseen ajatteluun. Se on ihmisen omintakeista voimaa, joka ei ole riippuvainen ainoastaan perimän ja ympäristön vaikutuksista. Iän mukana yksilöllisyyden merkitys kasvaa sitä mukaa, kun ihminen kykenee ottamaan enemmän vastuuta itsestään ja toiminnastaan. Tällöin itsesääteely, omat valinnat ja teot vaikuttavat yhä enemmän persoonallisuuden muotoutumiseen. Perimän ja ympäristön tulisi luoda suotuisa perusta jo lapsuudessa itsenäiselle toiminnalle, jotta ihminen aikuisuudessa kykenisi yksilölliseen toimintaan. (Dunderfelt ym. 2001,15,17)

Tällä hetkellä elämme yksilöllisyyden korostuksen aikakautta, joka on suhteellisen uusi ilmiö ihmiskunnan historiassa. Vasta 1900-luvulla modernisaatio loi yhteiskunnassa taloudellis-yhteiskunnalliset edellytykset yksilöllisyydelle. Tätä ennen yksilöllisyys on ollut eliitin etuoikeus, vain vahvat pärjäsivät ja erilaisuutta pelättiin. Modernisaatiossa yhteiskunnan perinteinen yhtenäisyys ja yhteisöllisyys murtuivat, yhteiskunta kapitalisoitui ja palkkatyö syntyi. Näiden suurten yhteiskunnallisten muutosten pohjalta modernin, yksilöllisen ihmisen oli mahdollisuus syntyä. Tällä hetkellä elämme postmodernissa yhteiskunnassa, joka on yksilöiden yhteiskunta ja jossa hyväksytään yksilöiden erilaisuus. (Hautamäki ym. 1996, 34) Sen yhtenä ilmentymänä voisi kenties pitää Yhdistyneiden kansakuntien lastenoikeuksien sopimusta, jonka mukaan jokaisella lapsella on oikeus muun muassa nimeen ja kansalaisuuteen sekä mielipiteen-, ajatuksen ja uskonvapauteen (Unicef, 2011).

3.2.1 Monikkolasten yksilöllinen huomioiminen kasvatuksen haasteena

Elämme vahvasti yksilöllisyyttä korostavassa länsimaisessa yhteiskunnassa, jossa edellytämme jatkuvasti yksilöltä kykyä tehdä itsenäisiä päätöksiä ja valintoja. (Kumpula 2005, 22) Esimerkiksi koulutuksen, työpaikan ja elämäkumppanin valinta ovat tärkeitä yksilön kohtaamia päätöksiä yhteiskunnassamme. (Moilanen ym. 2010, 75) Tämä näkyy kasvatuskulttuurissamme, jossa korostamme yksilöllisyyden merkitystä ja yksilön rohkeutta itsensä toteuttamiseen. (Kumpula 2005, 22) Tämän vuoksi myös monikkolapsien yksilöllistä kehitystä ja yksilöllisyyttä korostetaan yhä enemmän. (Moilanen ym. 2010, 75)

On olemassa uskomus, jonka mukaan monikkolapset ovat puolikkaita kokonaisuudesta ja jakavat kaiken. Todellisuudessa myös monikkolapset ovat yksilöitä yksilöllisine tarpeineen, eivätkä he koskaan ole täysin samanlaisia. (Järvenpää 2010,11) Monikkolapset kehittyvät kuten yksittäin syntyneet, omaan yksilölliseen tahtiinsa (Suomen Monikkoperheet ry 2012). Monikkolapsia tulisikin siis kohdella erillään yksilöinä, huomioiden monikkouden vain osana heidän identiteettiään (Kumpula 2005, 22)

Lipponen (2009, 10) toteaa pro gradu- tutkimuksessaan yksilöllisyyden olevan kaksosten elämän peruskysymyksiä. Hän muistuttaa asetelman olevan kaikessa antoisuudessaan myös haaste, ei pelkästään lapsille itselleen vaan myös heidän läheisilleen. Monikkoperheissä yksilöllisyyden tukemista yksilöinä ja vastaamista heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa voidaan siinä mielessä pitää erityisenä asiana, että samankaltaisuus saattaa houkutella ympärillä olevia ihmisiä kohtelemaan heitä samalla tavalla. (Lipponen 2009, 11) Piontellin (2002, 91-93) mukaan lasten samankaltaisuutta pidetään usein viehättävänä, joten vanhemmat saattavat korostaa lastensa monikkoutta sen tuoman positiivisen huomion myötä. Erityisesti identtisistä kaksosista ajatellaan usein, että he ovat kopioita toisistaan. Samankaltaisuudesta

huolimatta hekään eivät ole samanlaisia, vaan yksilöinä ainutlaatuisia ja erillisiä persoonallisuuksia. (Lipponen 2009, 11)

Jo tieto siitä, ovatko lapset identtisiä vai eivät, on merkityksellinen lasten yksilöllisen identiteetin rakentumiselle, eikä ainoastaan lapsen omasta, subjektiivisesta näkökulmasta. Vanhempien kohdalla tieto saattaa vaikuttaa siihen, kuinka hän suhtautuu monikkolapsiinsa ja näiden ominaisuuksiin, ja siten myös heidän yksilölliseen kohteluun. Tieto kiinnostaa myös lapsen lähipiiriä ja auttaa rakentamaan lapsen yksilöllistä identiteettiä myös heidän kautta. (Kumpula 2004, 65-66; Lipponen 2009, 11).

Vaikka arki useamman samanikäisen ja samassa kehitysvaiheessa olevan lapsen kanssa saatetaan kokea haastavaksi, olisi kuitenkin lasten yksilöllisyyttä hyvä korostaa jo pienestä asti. Lasten yksilöllinen tunnistaminen on ensisijainen edellytys myös yksilölliselle kohtelulle. On tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus tulla puhutelluksi omilla nimillään, yhdenmukaistamatta heitä kaksosiksi tai kolmosiksi. (Kumpula 2010, 11-13 ; Åkerman ym. 1997, 99) Tunnistamista helpottaa lasten pukeminen eritavalla, lisäksi omat vaatteet, tavarat ja erilaisilta kuulostavat nimet vahvistavat lapsen omaa käsitystä itsestään erillisenä yksilönä. (Kumpula 2010, 13, 15) Monikkolasten tunnistamiseen liittyy oleellisesti myös persoonallisuuden ja olemuksen tunteminen ja kasvattajien herkkyyys sekä motivaatio kohdata lapset yksilöinä ja huomata lasten eroavaisuudet. (Kumpula 2005,22) Yksilöllisen identiteetin kehittymisen kannalta on myös tärkeää tukea lasten omia mielenkiinnon kohteita. (Kumpula 2010, 13, 15)

Myös omat kokemukset ja elämykset luovat kuvaa omasta minuudesta. On tärkeää, että lapset saavat yksilöllistä hoitoa ja kahdenkeskisiä hetkiä vaihdellen molempien vanhempien kanssa. Tällöin lapsella on mahdollisuus aikuisen jakamattomaan huomioon ja saavat myös erillisyyttä toisiinsa. Tällöin myös vanhemmalla on mahdollisuus opetella tuntemaan lapsensa yksilöllisiä piirteitä. (Kumpula 2010,

11,17-18). Monikkolasten vanhemmat kokevat tasapuolisen kohtelun tärkeäksi, mutta sen tulisi toteutua yksilöllisistä tarpeista lähtien (Moilanen ym. 2004, 74)

3.2.2 Monikkolasten yksilöitymisprosessi

Monikkolasten välillä on tiivis side, jollaista ei eri-ikäisten sisarusten ole mahdollista saavuttaa. Identtisten kaksosten suhdetta pidetään kaikkein läheisimpänä.

Ihanteellisin monikkolasten keskinäinen suhde olisi sellainen, jossa kaikilla osapuolilla olisi vahva oma identiteettinsä, niin monikkolapsina, että yksilöinä ja he kokisivat itsensä onnellisiksi sekä yhdessä että erillään. (Kumpula 2010, 21) Tiiviin siteen myötä monikkosisarusten välillä vallitsee usein myös keskinäinen riippuvuus. Riippuvuuden ja kiintymyksen välinen raja on kuitenkin melko häilyvä. Toisaalta riippuvuus monikkosisarukseen tuo turvallisuutta ja henkistä tukea. Liian voimakkaana se voi kuitenkin tukahduttaa monikkolasten yksilöllisen kehityksen. (Kumpula 2010, 25-26)

Irma Moilasan (2004, 75) mukaan teoksessa Lasten- ja nuorisopsykiatria, monikkojen keskinäistä riippuvuutta lisää heidän samanlaisuutensa, jolloin myös ympäristö kohtelee heitä todennäköisemmin ”yhtenä yksikkönä”. Riippuvuutta voi vahvistaa myös monikkolasten runsas keskenään viettämä aika. (Moilanen ym. 2010, 75) Vanhemmilla on merkittävä rooli sisarusten välisen monikkositeen syntymisessä ja vanhemmat voivat edesauttaa yksilöllistymistä jo vauva-ajasta lähtien huomioiden erilaisuudet luonteenpiirteissä ja temperamentissa. (Kumpula 2010, 26)

Voimakkaasta monikkolasten keskinäisestä riippuvuudesta kertoo se, että lapsi kokee eheyttä vain osana kokonaisuutta, eli ainoastaan toisen kaksosen läsnä ollessa, eikä hän kestä eroa sisaruksestaan. Hän ei kykene itsenäisesti rakentamaan ihmissuhteitaan ikätovereidensa kanssa tai näkemään itseään erillisenä ihmissuhteena ikätovereilleen ilman sisarustaan. Valintojen erilaisuudet kertovat

tällöin pikemminkin halusta näyttää erilaisuutensa, eivätkä valinnat perustu yksilölliselle positiiviselle identifikaatiolle. (Moilanen ym. 2010, 75)

Mikäli riippuvuus monikkosisarusten välillä jatkuu, voivat monikot kokea vielä aikuisinakin olevansa vajaita ilman toisen sisaruksen läsnäoloa (Moilanen ym. 2010, 75). Tämän kaltainen tilanne ei ole erityisen toivottava, varsinkaan nykyisessä yksilöllisyyttä korostavassa yhteiskunnassa (Kumpula 2010, 26), ja asetelmaa voidaan myös pitää riskinä mielenterveydelle (Moilanen ym. 2010, 75). Voimakkaassa riippuvuussuhteessa elävillä monikkosisarruksilla on todettu enemmän tunne-elämän oireilua, itsetunto-ongelmia, psykosomaattisia oireita sekä ongelmia keskinäisessä suhteessaan. (Kumpula 2010, 25-26)

Normaalisti monikkosisarusten välinen riippuvuus kuitenkin vähenee iän myötä ja lapset alkavat vähitellen kokea itsensä erillisiksi yksilöiksi. Yksilöitymisprosessi monikoilla etenee kuitenkin hitaammin kuin yksittäin syntyneillä. Kuten aiemmin jo totesimme, monikot käyvät kasvaessaan läpi kaksinkertaisen itsenäistymisprosessin; heidän täytyy normaalien nuorten tavoin irrottautua vanhemmistaan, mutta sen lisäksi myös sisarruksistaan. (Kumpula 2010, 25-26) Yksilöllisyyttä tukevilla valinnoilla aina varhaislapsuudesta lähtien tuetaan siis monikkojen kasvua ja hyvinvointia myös nuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa.

3.2.3 Monikkolasten yksilöllisyys ja keskinäinen suhde tutkimuksissa

Monikkolapsiin liittyvää kasvatusalan tutkimusta on Suomessa tehty suhteellisen vähän. Lääketieteen ja psykologian puolelta monikkoustietoa on runsaammin saatavilla. (Airola 2011, 5) Tämä lienee yksi syy, miksi tietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen on perheiden hankala löytää. Kansainvälisesti tietoa ja tutkimuksia on saatavilla runsaammin, mutta suomalaisten perheiden kannalta tämä tieto on hankalasti hyödynnettävissä muun muassa kielellisten ongelmien ja tiedon hajanaisuuden vuoksi. Suomen Monikkoperheet ry pyrkiikin keräämään ja jakamaan

monikkoustietoa perheiden ja ammattilaisten saataville. (Suomen Monikkoperheet ry, 2012) Järjestön julkaisema ”Yhdessä ja erikseen, näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua ja kehitystä” (2010) on kansallisella tasolla suhteellisen harvinainen opaskirja. Se perehtyy monikkouteen yksilöllisyyden tukemisen näkökulmasta.

Yleisesti suomalaisena gurunä kaksostutkimuksessa voidaan pitää lastenpsykiatri Irma Moilasta, joka on kansainvälisesti ansioitunut kaksostutkijana. Hän on ollut mukana vuosikymmeniä erilaisissa tutkimushankkeissa ja tehnyt muun muassa pitkittäistutkimusta kaksosten ikäluokasta. (Kumpula, 2012) Moilanen on uransa aikana tutkinut muun muassa kaksosten välistä suhdetta ja sen vaikutusta yksilön mielenterveyteen (Airola 2011, 5-6) Toinen mainitsemisen arvoinen suomalainen monikkolasten keskinäisiin suhteisiin perehtynyt tutkija on Varpu Penninkilampi-Kerola, joka julkaisi vuonna 2006 väitöstutkimuksen kaksosten välisistä vuorovaikutussuhteista ja riippuvuuden yhteydestä kaksosten psykososiaaliseen kehitykseen ja psykoemotionaaliseen hyvinvointiin.

Monikkolasten yksilöllisyyttä ja keskinäistä suhdetta on tutkittu varhaisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhteen, keskinäinen riippuvuuden, johtajuus-alistuvuus – asetelman, päiväkot- ja koulumaailmassa yksilöllisen kohtaamisen, sekä nuoruusiän yksilöitymisprosessin näkökulmista. Tutkimusta aikuisuudessa monikkojen välisestä suhteesta toisiinsa ja yksilöllisyyden kokemuksesta on tehty vähän. (Alkio 2007, 51)

Monikkolasten yhteyttä toisiinsa on tutkittu jo kohdussa. Piontelli (1992) on seurannut kaksosparien kehitystä ennen lasten syntymää. Hänen tutkimuksensa mukaan kaksosparien vuorovaikutuksessa on havaittavissa jo ennen lasten syntymää parille tunnusomaista käyttäytymistä, joka jatkuu samankaltaisena syntymän jälkeenkin. (Alkio 2007, 39; Åkerman ym. 1997, 44, 96)

Kuten jo aiemmin työssämme todettiin, riippuvuus monikkosisarusten välillä on lapsuusaikana yleistä (Kumpula 2012). Ranskalaisen kaksostutkijan Zazzon mukaan yhdessä kasvaneet kaksoset ovat alttiita ”pari-efektille”, jolloin lasten keskinäisessä suhteessa kaikella toiminnalla on vaikutusta jollain lailla toiseen kaksoseen. (Alkio 2007, 45) Monikkolasten välinen johtajuus-alistuvuus -asetelma on yksi mielenkiintoinen tutkimuksen kohde. Suomalaisten kaksostutkimusten mukaan pojat ovat tyttöjä useammin fyysisiä johtajia suhteessa monikkosisarensa, kun taas tytöt ovat psyykkisiä ja verbaalisia johtajia. Nämä johtajuudet näyttävät tutkimusten mukaan jatkuvan lapsuudesta aikuisuuteen. Kochin (1966) tutkimukset tukevat suomalaistutkimuksen tuloksia. Kochin mukaan pojat ovat halukkaita päästä johtajiksi keskinäisessä suhteessaan. (Alkio 2007, 50)

Monikkolasten välinen yksilöllisyys nousee tutkimuksen aiheeksi myös koulumaailman näkökulmasta. Tutkimuksissa nousee esiin kysymys siitä, tuleeko lapset sijoittaa samalle vai eriluokille lapsen yksilöllisyyden ja identiteetin näkökulmasta suotuisalla tavalla. Tarkasteluhetkellä sopivin ratkaisu luokkasijoitteluun tulee tehdä yksilöllisesti kunkin monikkoparin kohdalla. Koulun kaavamainen tapa sijoittaa monikkolapset esimerkiksi aina eri luokille ei saa tutkimuksesta tukea (Kumpula 2012). Sama kysymys saattaa tulla vastaan myös varhaiskasvatuksen työkentällä, jolloin näkisimme toimivan kasvatuskumppanuuden olevan merkityksellisessä asemassa. Tällä hetkellä kansainvälisesti painotetaan kuuntelemaan juuri monikkolasten vanhempien mielipidettä asiasta (Kumpula 2012).

4 MONIKKOPERHEET JA YHTEISKUNNAN TARJOAMA TUKI

Aiemmin luvussa 2 olemme tuoneet esiin, kuinka monikkoperheiden arki voi erityisesti alkuvaiheessa olla monin eri tavoin haastavaa. Vielä myöhemminkin monikkous saattaa tuoda eteen kysymyksiä ja pulmatilanteita, joihin perhe saattaa tarvita ulkopuolista apua. Yhteiskunnan lapsiperheille suunnatusta sosiaali- ja terveyspalveluista tukea on saatavilla, joskin alueelliset erot voivat olla huomattavia (Kumpula & Markkanen 2011, 14). Lapsiperheiden palveluista syvennymme aluksi tarkemmin varhaiskasvatus- sekä neuvolapalveluihin. Opinnäytetyömme kannalta nämä ovat keskeisiä siksi, että kyselyidemme toinen kohderyhmä koostui näillä kentillä työskentelevistä ammattilaisista. Lisäksi käsittelemme vielä kuinka monikkous on huomioitu yleisissä lapsiperheiden palveluissa ja tukimuodoissa, sekä mikä rooli Suomen Monikkoperheet ry:llä on monikkoperheiden tukijana.

4.1 Varhaiskasvatuspalvelut

Suomessa jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja kuntien velvollisuus on järjestää jokaiselle lapselle päivähoitopaikka vanhempainrahakauden jälkeen. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 89, 97). Varhaiskasvatusta ja sen järjestämistä määrittävät voimassaoleva päivähoitolaki yhdessä Suomen perustuslain kanssa, sekä niiden lisäksi erilaiset määräykset, asetukset, sopimukset ja ohjeet (Järvinen ym. 2009. 93, 116), niistä kenties yhtenä merkittävimpänä Stakesin (2005) laatima ”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet”.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Vanhempien työssäkäynnin mahdollistajana ja viriketoiminnan tarjoajana varhaiskasvatus voidaan lisäksi nähdä kokonaisvaltaisena lapsen hoidon, kasvun ja oppimisen edistäjänä sekä riskitilanteissa lasten ja perhettä tukevinä palveluina. Laadukas varhaiskasvatustyö edellyttää eri tahojen yhteistyötä, tärkeimpänä kodin ja ammatillisen kasvatushenkilöstön välistä,

toimivaa kasvatuskumppanuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10-13)

Varhaiskasvatuspalvelut ovat osa suomalaista palvelujärjestelmää ja ne koostuvat sosiaali-, terveys-, ja opetustoimen hallinnoimasta palvelu- ja tukijärjestelmästä. (Järvinen ym. 2009, 98) Ne ovat keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä, jonka tuottajina toimivat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat, pitävät sisällään päivähoidon, esiopetuksen sekä muun toiminnan, kuten avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja kerhotoiminnan. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2012; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11) Päivähoitopalvelut ovat pääasiassa suunnattu alle kouluikäisille lapsille (Järvinen ym. 2009, 90).

Päiväkoti on yksi tapa toteuttaa varhaiskasvatusta sekä päivähoitoa. Päiväkoti toimii lasten päivähoidon toimintaympäristönä, jossa toteutetaan monin eritavoin kasvatuksellista työskentelyä, siten että päivähoidon kasvatustavoitteet toteutuvat (Järvinen ym. 2009, 165). Lisäksi päivähoitoon lukeutuvat perhepäivähoito, vuorohoito, avoin varhaiskasvatustoiminta eli leikkitoiminta, esiopetus sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2012) Varhaiskasvatuksen henkilöstö puolestaan koostuu monialaisesta joukosta eri alojen ammattilaisia, jotka toimivat tiiminä sitoutuen yhteiseen päämäärään. Varhaiskasvatuksen saralla työskentelee päiväkodin johtajia, lastenhoitajia, lastentarhanopettajia ja ohjaajia. (Järvinen ym. 2009, 94) Jokaisella ammattilaisella on oma tärkeä roolinsa laadukkaana varhaiskasvatuksen järjestäjänä.

Tutkimuksessamme rajasimme tutkittaviemme joukkoa juuri päiväkotien henkilöstöön, mutta vastauksen saimme myös eräältä perhepäivähoitajalta. Huomionarvoista on kuitenkin myös se, että monesti muita päivähoidon muotoja, esimerkiksi avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestetään juuri päiväkotien toimesta. Tutkimuksessamme emme kuitenkaan eritelleet tarkemmin vastaajiemme

työnkuvaa, eli sitä millä päivähoidon työkentällä päiväkotien ammattilaiset työskentelivät.

4.1.1 Päivähoidon tavoitteet ja varhaiskasvatussuunnitelma

Päivähoidon kasvatustavoitteena on yhdessä vanhempien kanssa edistää lapsen tasapainoista ja persoonallista kehitystä sekä antaa vanhemmille tukea lapsen kotikasvatukseen. Päivähoidon tulee edistää kokonaisvaltaisesti lapsen kehitystä ja tarjota lapselle suotuisa kasvuympäristö, monipuolista toimintaa sekä turvallisia ihmissuhteita (Järvinen ym. 2009 89,90).

Stakesin (nykyisen Terveystieteiden- ja hyvinvoinninlaitoksen) laatima valtakunnallinen *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet* ohjaa työskentelyä päiväkodeissa sekä muissa varhaiskasvatuspalveluissa. Sitä käytetään pohjana paikkakunta-, yksikkö- ja lapsikohtaisissa suunnitelmissa, joita käytetään tavoitteiden laatimisen, toteuttamisen ja arvioinnin välineenä. Erityisesti lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi voidaan nähdä kasvatuskumppanuuden muotona, jossa korostuu yhteistyö ja osallisuus lapsen, vanhempien ja kasvatushenkilöstön välillä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32-33)

Lapsikohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokonaiskehitys, jonka pohjalta yhdessä vanhempien kanssa laaditaan lapsen kehitystä tukeva ja tarpeet huomioiva suunnitelma (Kaskela & Kronqvist 2007, 10). Suunnitelmassa havainnoidaan ja huomioidaan lapsen yksilöllisiä taitoja, valmiuksia ja eri osaamisalueita ja niiden pohjalta laaditaan lapsesta yksilöllinen kuvaus ja hänen hyvinvointiaan edistävät pedagogiset periaatteet. Parhaimmillaan varhaiskasvatussuunnitelma kokoaa yhteen lapsen hyvinvoinnissa merkittävänä pidettävät kasvatukselliset periaatteet. (Kaskela ym. 2007, 11)

4.1.2 Monikkolapsen yksilöllisyyden tukeminen päivähoidossa

Monikkolasten kasvatuksesta puhuttaessa korostuu ajatus haastavuudesta, mutta toisaalta myös rikkaudesta, mitä lapset monin kerroin tarjoavat. Tämä pätee varmasti myös silloin, kun monikkolapset aloittavat päivähoidon. Monet asiat, kuten onnistuneen päivähoidon aloituksen ja kasvatuskumppanuuden merkitys, pätevät toki yhtä lailla myös yksittäin syntyneiden lasten kohdalla, mutta monikkojen kanssa työskentely saattaa ainakin alkuun edellyttää erityistä valmiutta kasvatushenkilöstöltä.

Se, että päivähoidon keskeiset, lapsikohtaiset tavoitteet lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista toteutuvat, edellyttää yksilöllistä työskentelyä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 12, 15) puolestaan todetaan yleisellä tasolla lapsen yksilöllisestä kohtaamisesta muun muassa näin:

”Lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hän saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. -- Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti ja hän kokee olevansa tasa-arvoinen ...”.

Lisäksi todetaan, että yksilöllisyyden kunnioittamisen myötä kukin lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonallisuutenaan sekä osaa suhtautua myönteisesti itseensä ja toisiin ihmisiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12).

Tällaiset asiat ovat toki varhaiskasvatuksen peruskysymyksiä ja ovat läsnä jokaisen lapsen kanssa työskennellessä, mutta monikkolasten kohdalla yksilölliseen kohtaamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota jo sen oletuksen perusteella, että monikot saatetaan niputtaa helposti yhteen sen kummemmin asiaa pohtimatta. Ylitolva (2009) pohtii gradunsa loppupuolella tutkimuksessaan ilmenneitä

kaksoslasten päivähoidon erityispiirteitä ja keinoja yksilölliseen kohtaamiseen. Häntä siteeraten, ”tunnistamisesta kaksosten kanssa työskentely alkaa”. Lasten tunnistaminen saattaa olla hankalaa, mutta se on pohja yksilölliselle kohtaamiselle ja varhaiskasvatussuunnitelman toteutumiselle. (Ylitolva 2009, 73)

Ylitolva (2009, 72) muistuttaa myös, ettei kaksosten kanssa työskentely ole yksinkertaista, vaan vaatii työntekijöiltä aikaa rakentaa ensinakin vuorovaikutussuhde lapsiin ja toisaalta myös luottamuksellinen suhde vanhempiin. Kiire vaikeuttaa tätä prosessia, hyviksi keinoiksi puolestaan ilmenivät pienet toimintaryhmät, tunnistamisen helpottaminen, lasten havainnointi, omahoitajuus sekä omat varhaiskasvatussuunnitelmat ja – keskustelut, joissa voidaan rauhassa keskittyä vain yhden lapsen asioihin kerrallaan. (Ylitolva 2009, 72-75)

Merkityksellistä on myös näiden keinojen tietoinen käyttö sekä henkilökunnan motivoituminen työskentelyyn (Ylitolva 2009,74). Myös perheen aktiivinen osallistuminen auttaa tukemaan monikkojen kasvatusta myös päiväkodissa, sillä vanhemmilla on paras tietämys lapsistaan (Ylitolva 2009, 25,74), monikkolasten kohdalla esimerkiksi heidän eroavista taipumuksistaan, luonteenpiirteistään tai keskinäisestä suhteestaan. Nämä piirteet kirjataan lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin ja ne otetaan huomioon päivittäisessä työskentelyssä, ottaen kuitenkin lasten samankaltaisinakin ilmenevät asiat vastaan erillisinä (Ylitolva 2009, 73).

4.2 Neuvolat monikkoperheiden tukena

Neuvolatoiminta on sosiaali- ja terveysministeriön ohjaamaa toimintaa, jonka järjestämisestä kunnat vastaavat. Neuvolakäyntien määrä on säädetty laissa, ja käynti terveystarkastuksessa terveyskeskuksessa tai äitiysneuvolan tarkastuksessa on myös Kelan äitiysavustuksen saamisen edellytys. Lähes kaikki suomalaiset äidit

käyvätkin äitiysneuvolassa ennen neljättä raskauskuukautta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012)

Neuvolatoiminnan tehtävänä on edistää lapsen ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Äitiysneuvoloissa seurataan raskauden kehittymistä sekä pyritään edistämään raskaana olevan naisen, sikiön ja vastasyntyneen terveyttä ja hyvinvointia. Lastenneuvola on puolestaan suunnattu alle kouluikäisille lapsille. Siellä seurataan lapsen kehitysvaihteita ja annetaan tilannekohtaista neuvontaa ja arviointia. Lastenneuvolassa lapsen on mahdollista saada myös rokotusohjelman mukaiset rokotteet. Neuvolat pyrkivät havaitsemaan tarvittaessa lapsiperheiden erityistuentarpeet ja tarjoamaan tarkoituksenmukaista apua ja tukea perheille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012)

Neuvolatoiminnan kohteena on aina koko perhe, sillä samalla tarjotaan tukea vanhemmuuteen sekä ja vanhempien välistä parisuhteeseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012). Muun muassa Lipposen (2009, 5) kaksoslasten vanhempien kokemuksia käsittelevässä pro gradu- työssä nousee voimakkaasti esille se, että kaksoslasten kohdalla tiedon- ja tuentarpeet koetaan erilaisiksi verrattuna yksinsyntyneisiin lapsiin. Tämä ei yllätä, ovathan monikkoraskauden riskit suurempia, vauva- ja pikkulapsiaika kuormittavaa (Lipponen 10,14) ja vielä myöhemminkin vanhemmat saattavat kaivata vastauksia lasten kehitykseen tai kasvatukseen liittyviin kysymyksiin.

Suomenkielistä tietoa kaivattaisiin kuitenkin huomattavasti lisää (Lipponen 2009, 88). Lipponen (2009, 27) viittaa Heinoseen (2004) ja Perälä & Saloon (2003), jotka ovat kyselyissään tuoneet esille juuri neuvoloiden jakaman erityistiedon puutteellisuutta. Samansuuntaisiin tuloksiin on päätyntä myös Pitkänen (2012) opinnäytetyössään, joka käsitteli monikkovanhempien kokemuksia jaksamisesta ja tuensaannista. Sekä äitiysneuvolasta että lastenneuvolasta saatu tuki koettiin pääosin riittämättömäksi, joskin joka kolmas vastaaja oli siihen myös tyytyväinen. (Pitkänen 2012, 32).

Neuvolasta kaivattiin myös enemmän tietoa ja konkreettisia ohjeita arjen sujumiseen sekä ohjausta muiden palveluiden piiriin (Pitkänen 2012, 46).

4.3 Monikkoperheiden huomioiminen muissa tukimuodoissa ja palveluissa

Kansaneläkelaitoksen taloudellisista tukimuodoista monikkous on huomioitu vanhempainrahassa sekä äitiysavustuksessa. Vanhempainrahakautta monikkous pidentää siten, että toisesta lapsesta alkaen etuutta maksetaan 60 arkipäivää pidempään jokaisesta lapsesta. Lisäpäivät voi halutessaan käyttää pidennettynä vapaana tai siten, että molemmat vanhemmat voivat yhtä aikaa olla kotona hoitamassa lapsia. Äitiysavustusta korotetaan puolestaan siten, että toisesta lapsesta perhe saa kaksi, kolmannelle kolme jne. äitiysavustusta. Perhe voi valintansa mukaan ottaa etuuden äitiyspakkauksena, rahana tai molempina. (Suomen Monikkoperheet ry 2012) Lisäksi ainakin pääkaupunkiseudun suurimmissa kunnissa maksetaan vanhempainrahakauden monikkopidennyskaudelta erityinen monikkotuki, jonka saamisedot, kuten tulositonnaisuus, vaihtelevat (Kumpula ym. 2011, 6).

Varhaiskasvatus- ja neuvolapalveluiden sekä Kelan tukien lisäksi monikkoperheet voivat saada apua muista perhepalveluista, kuten sosiaalitoimesta, vaihdellen kuitenkin kuntakohtaisesti. Esimeriksi kotiapua on mahdollista saada sekä terveydenhoitajan tai alueen sosiaalityöntekijän kautta, jos perheen kotikunta sitä järjestää. Julkisuudessa on käyty paljon keskusteluja lapsiperheiden kunnallisen kotipalvelun tarpeesta, paikkakuntakohtaisista eroista sen saatavuudesta ja avun saamisen perusteista. Monikkoperhe saattaa tarvita apua arjesta selviytymiseen varsinkin vauva-aikana, mutta joissakin kunnissa avun saanti voi olla kolmosperheissäkin vaikeaa (Kumpula ym. 2011, 10).

Suomen Monikkoperheet ry:n, Lapsiasiavaltuutetun ja Suomen Kolmosperheet ry:n (Aula, Kumpula & Kaihovaara- Huhta 2008, 1) kunnille laatimassa kotipalvelua saatavuutta koskevassa aloitteessa tuodaan esiin palvelun heikko saatavuus, vaikka palvelumuoto ennaltaehkäisee tehokkaasti lastensuojelutoimien tarvetta. Aloitteessa muistutetaan myös, että lastensuojelun kautta saatava perhetyö ei ole kotipalvelua tarvitsevalle perheelle mielekäs eikä kunnalle taloudellisesti kannattava vaihtoehto. Huomionarvoista on myös, etteivät monikkoperheen arjen ongelmat ole aina tuttuja kotipalvelun ammattilaisille (Kumpula ym. 2011, 10).

Tilapäistä lastenhoitoapua sekä tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen on saatavilla myös kolmannen sektorin toimijoiden, kuten järjestöjen ja seurakuntien kautta. Monikkoperheiden asioissa keskeinen toimija on Suomen Monikkoperheet ry, jonka esittelemme seuraavassa luvussa. Kolmosperheiden yhteydenpito- ja edunvalvontakanavana toimii Suomen kolmosperheet ry. (Kumpula ym. 2011, 13,15-16, 18)

4.4 Suomen Monikkoperheet ry monikkoperheiden tukijana

Suomen Monikkoperheet ry on vuonna 1995 perustettu valtakunnallinen kattojärjestö alueellisille monikkoperheyhdistyksille. Yhdistyksen päätavoitteena on jakaa tietoa ja kokemuksia perheille, jotka odottavat, tai joilla on monikkolapsia. Tähän tavoitteeseen yhdistys pyrkii keräämällä valtakunnallista ja kansainvälistä materiaalia ja koostamalla niistä jäsenistölle ”selkokielisiä” oppaita, tiedotteita ja esitteitä. Jos perhe haluaa liittyä järjestöön, se tapahtuu oman alueellisen yhdistyksen kautta. (Suomen Monikkoperheet ry, 2012)

Järjestön yksi toimintamuoto on vertaistuen organisointi ja vertaistukitoiminnan tukeminen sekä elävöittäminen alueellisissa yhdistyksissä. Järjestö pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa ja vakauttamaan asemaansa kentällä toimivana asiantuntijajärjestönä. Suomen Monikkoperheet ry pyrkii myös toimimaan

monikkoperheiden edunvalvojana ja järjestö on ollut mukana vaikuttamassa Suomen perhepoliittisiin ratkaisuihin. (Järjestön toimintastrategia 2010–2014, 2012)

Järjestön vuosien 2010–2014 toimintastrategian päätavoitteena on luoda Suomesta yhteiskunta, jossa monikkoperheet ovat taloudellisesti ja sosiaalisesti tasa-arvoisia muiden lapsiperheiden kanssa. Järjestö seuraa tiiviisti lapsi- ja perhepoliittista päätöksentekoa ja on aktiivisesti yhteistyössä päättäjien kanssa. Järjestön tuottama monikkotietous on käytössä päättäjillä päätöksenteon tukena. (Järjestön toimintastrategia 2010-2014, 2012)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aloitimme opinnäytetyön työstämisen syksyllä 2011. Hahmottelimme aihetta monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen ja otimme yhteyttä Suomen Monikkoperheet ry:hyn aiheen tiimoilta. He kaipasivat perheiden ja ammattilaisten palautetta vuonna 2010 valmistuneesta oppaasta ”*Yhdessä ja erikseen, näin tuet alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua*”. Tapasimme järjestön edustajia ja näkemyksemme tutkimuksen sisällöstä kohtasivat. Aloitimme yhteistyön Suomen Monikkoperheet ry:n kanssa lokakuussa 2011. Aiheeksemme muotoutui oppaan ”*Yhdessä ja erikseen, näin tuet alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua*” valtakunnallisen palautekyselyn kerääminen monikkoperheiltä sekä päiväkotien ja neuvoloiden työntekijöiltä.

5.1 Opas ” Yhdessä ja erikseen näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua

Tutkimamme opas on Suomen Monikkoperheet ry:n tuottama; *Yhdessä ja erikseen, näin tuet alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua*. Opas ilmestyi huhtikuussa 2010 ja on ollut markkinoilla nyt 2 vuotta. Opas on suunnattu pääasiassa alle kouluikäisten monikkolasten vanhemmille ja läheisille, sekä kasvatusta-, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille. Oppaan sisältöä on koottu kansainvälisten tutkimusten, monikkotietokirjojen, Suomen Monikkoperheet ry:n aineiston, suomalaisten kaksostutkimusten sekä perheiden ja ammattilaisten haastattelujen pohjalta. Oppaan kirjoitustyöstä ovat vastanneet monet eri tahot ja sen ohjausta ja kommentointia varten on ollut laadittuna erillinen asiantuntijoista koostunut ohjausryhmä. (Kumpula 2010, 2-3)

Oppaan tarkoituksena on antaa neuvoja tyypillisiin kasvatuskysymyksiin sekä tukea kasvattajaa tämän uuden ja erityisen tilanteen edessä. Opas pyrkii tarjoamaan käytännön vinkkejä ja neuvoja monikkolasten tasavertaiseen kohtaamiseen, tarpeiden tyydyttämiseen, yksilöllisyyden tukemiseen sekä monikkolasten keskinäisten roolien tarkkailuun ja suhtautumiseen.

Oppaan sisällössä on haluttu korostaa yksilöllisyyden tukemista heti lasten syntymästä lähtien. (Kumpula 2010, 2-5)

Opas on ulkoasultaan 5A kokoinen, 60-sivuinen ja se sisältää 9 kappaletta. Oppaassa käsitellään monikkoperheen arkea, lasten yksilöllistä huomioimista, lasten keskinäistä suhdetta, monikkolasten sisarruksia ja kaverisuhteita, puheenkehitystä, vanhempien tasapuolista kiintymistä lapseen sekä eri hoitojärjestelyjä ja yksilöllisen varhaiskasvatuksen järjestämistä. Lisäksi oppaassa on pieni muotoinen monikkolapsiin liittyvä sanasto, hyödyllisiä yhteystietoja sekä lähteitä ja suositeltavaa kirjallisuutta. Opas on mahdollista tilata Suomen Monikkoperheet ry:n kautta hintaan 12e. (Kumpula, 2010).

5.2 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kerätä palautetta Suomen Monikkoperheet ry:n julkaisemasta oppaasta ”*Yhdessä ja erikseen, näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua*”. Pyrimme selvittämään kuinka opasta on hyödynnetty perheiden arjessa sekä ammattilaisten työvälineenä, ja kuinka opasta tulisi kehittää. Olimme myös kiinnostuneita siitä kuinka kaksos- ja kolmoslasten yksilöllisen kehityksen tukemiseen kiinnitetään tänä päivänä huomiota ja miten ammattilaisten ja perheiden näkemykset yksilöllisyyteen liittyen eroavat.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Millä tavoin Suomen Monikkoperheet ry:n opas on tukenut perheitä ja ammattilaisia monikkolasten päivittäisessä kasvatuksessa?
2. Miten opasta voisi kehittää?
3. Kuinka monikkolasten yksilöllisyys aiheena on yleisesti tiedostettu ja pidetäänkö sitä tärkeänä?
4. Miten perheiden ja ammattilaisten ajatukset eroavat yksilöllisyyden tukemiseen liittyen?

5.3 Tutkimusote ja menetelmä

Tutkimukseemme valitsimme kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimustavan. Määrällisessä tutkimuksessa korostuu ajatus suorista havainnoista ja niiden perusteella tehdystä loogisesta päättelystä tiedon perustana. Keskeistä on muun

muassa aiemmat teoriat ja tutkimustieto, käsitteiden määrittely ja aineistonkeruussa korostuva tarkkuus ja määrällinen mitta. Lisäksi tulosten analysoinnin perustana on ”aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon”. Tärkeää on myös päätelmien teko tilastollisista analyyseistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 139–140)

Tutkimuksemme perusjoukko koostuu monikkolasten vanhemmista sekä päiväkotien ja neuvoloiden henkilöstöstä. Perusjoukon perusteella valitaan riittävän edustava otos, jonka pohjalta pyritään tekemään yleistettäviä päätelmiä koko perusjoukosta. (Hirsjärvi ym. 2009, 181). Perheiden osalta kyselymme oli kaikille Suomen Monikkoperheet ry:n verkkosivujen kävijöille avoin. Perheiden otoksen voi katsoa olevan satunnaisotanta valikoimattomasta joukosta. Päiväkotien ja neuvoloiden henkilöstön otos valikoitui tutkimukseemme kaikista oppaan tilanneiden päiväkotien ja neuvoloiden henkilöstöistä, joista Suomen Monikkoperheet ry oli pitänyt luetteloa.

Tutkimusmenetelmäksemme valikoitui standardoitu sähköinen kyselylomake. Standardoidulla kyselylomakkeella otoksen vastaajilta kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla (Vilkkä, H. 2007, 28). Laadimme kuitenkin perheille ja ammattilaisille omat, hieman toisistaan poikkeavat kyselylomakkeet. Sisällöllisesti pyrimme kysymään samoja asioita, mutta huomioimme kyselylomakkeissa vastaajien eri roolit: ammattilaiset vastasivat työnsä puolesta, perheet monikkolasten vanhempina.

Kyselylomake menetelmänä soveltui tutkimukseemme hyvin, sillä teimme tutkimusta valtakunnallisesti ja otoksemme olivat laajat. Kyselylomakkeen avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto ja sillä voidaan kysyä samanaikaisesti useita eri asioita. (Hirsjärvi ym. 2009, 195-196) Kerätessä aineistoa kyselylomakkeella, suoraa kontaktia vastaajiin ei pääse syntymään. Se on haaste, sillä on tutkittu, että suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa saadaan kerätyksi enemmän aineistoa, kuin niissä tapauksissa, kun suoraa kontaktia vastaajiin ei luoda. (Alkula ym. 1999, 67) Kyselylomakkeen käytössä ratkaisevaa on se, onnistutaanko sillä kysymään

tutkimuksen kannalta sisällöllisesti oikeita asioita tilastollisia näkökohtia unohtamatta (Vehkalahti, K. 2008).

Suurelle, valikoimattomalle joukolle tehdyissä kyselytutkimuksissa ongelmaksi saattaa muodostua kato. (Hirsjärvi ym. 2009, 195-196) Tutkimuksessamme tiedostimme tämän riskin erityisesti päivähoiton ja neuvoloiden ammattilaisten taholta. Sen sijaan perheille aiheen oletimme olevan tärkeä ja omakohtainen. Myös Suomen Monikkoperheet ry:n työntekijöiden kokemuksen perusteella osasimme odottaa aktiivista osallistumista perheiden osalta.

Kyselylomakkeen laadintaprosessi

Aloitimme kyselylomakkeiden laatimisen maaliskuussa 2012. Laadimme kyselylomakkeet (Liite 1 ja 2) Suomen Monikkoperheet ry:n kanssa käydyn tapaamisen pohjalta ja pyrimme laatimaan kysymyksiä, jotka vastasivat mahdollisimman hyvin yhteistyökumppanimme tarpeisiin. Kyselymme kattavuuden vuoksi teimme erilliset kyselylomakkeet vanhemmille ja ammatillisille. Kyselyyn oli mahdollista vastata, vaikka opas ei olisikaan ollut vastaajalle tuttu.

Aloitimme kyselylomakkeiden laadinnan tekemällä niistä Word-tiedostot, jotka lähetimme ohjaaville opettajille sekä Suomen Monikkoperheet ry:n järjestösihteerille läpi käytäväksi. Saimme molemmilta tahoilta kyselylomakkeisiin hyviä kehittämis ehdotuksia, joita hyödynsimme mahdollisuuksien rajoissa. Pyrimme lomakkeiden muotoilussa mahdollisimman paljon samankaltaisuuteen, jotta vastausten rinnastaminen olisi tuloksia analysoitaessa mahdollista. Molempien kyselylomakkeiden teemat koostuvat taustatiedoista, oppaaseen liittyvistä kysymyksistä sekä yleisistä kysymyksistä liittyen monikkolasten yksilöllisyyteen.

Etenkin oikeiden sanamuotojen ja kyselylomakkeiden selkeyden eteen teimme paljon töitä, sillä halusimme saada kyselylomakkeiden avulla kerättyä tehokkaasti mahdollisimman luotettavaa tietoa. Kyselylomakkeen huolellisella laadinnalla on

todettu olevan merkitystä vastausprosenttiin (KvaliMOTV 2010, 2011), joten lomakkeiden ulkoasussa pyrimme hyvään yleisilmeeseen ja kysymyksenasettelussa toimivuuteen ja selkeyteen. Pyrimme siihen, että kaikki olennainen saatiin kysyttyä mahdollisimman vähillä kysymyksillä, sillä halusimme pitää kyselylomakkeen pituuden kohtuullisena, niin että kyselyyn vastaaminen veisi aikaa maksimissaan 5-10 minuuttia.

Kyselylomakkeidemme kysymykset muodostuivat pääasiassa määrälliselle tutkimukselle tyypillisistä suljetuista monivalintakysymyksistä. Käyttämistämme monivalintakysymyksistä voidaan käyttää myös nimitystä strukturoitu kysymys (Vilka 2007, 67). Nämä kysymykset sisältävät ennalta laadittuja, numeroituja vastausvaihtoehtoja, joista vastaaja valitsee itselleen sopivimman vastausvaihtoehdon. (Hirsjärvi 2009, 199) Suljetuissa kysymysosioissa hyödynsimme myös viisiportaista Likertin asteikkoa, joka on yleisesti käytetty kyselytutkimuksissa (Vehkalahti 2008). Likertin asteikolla on tarkoitus luoda asteikko, joka on yksiulotteinen jatkumo ääripäästä toiseen (Vehkalahti 2008). Vastaajan tehtävänä on valita asteikolta miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä asteikon väittämien kanssa. (Hirsjärvi 2009, 200) Näiden valitsemiemme kysymysmuotojen valmiit vastausvaihtoehdot helpottavat tulosten käsittelyä sekä selkeyttävät tulosten mitattavuutta. (Vehkalahti 2008, 25) Näin myös vastausten vertailu ja käsiteltävyys tietokoneella helpottuu (Hirsjärvi 2009, 201)

Laatimamme kyselylomakkeet sisälsivät myös sekamuotoisia kysymyksiä, joissa suljettua kysymystä oli mahdollisuus täydentää avoimella vastauksella. Avoimen vastausvaihtoehdon avulla on mahdollisuus saada esiin uusia näkökulmia, joita tutkija ei välttämättä osannut etukäteen ajatellakaan. (Hirsjärvi 2009, 199) Teimme kyselylomakkeisiin myös muutaman täysin avoimen kysymyksen. Näissä kysymyksissä esitetään vain kysymys ja annetaan tyhjä tila vastausta varten. (Hirsjärvi 2009, 198). Avointenkysymysten kautta saimme tutkimuksemme käyttöön arvokasta laadullista aineistoa. Avointenkysymysten avulla vastaajan on mahdollisuus sanoa,

mitä hänellä on todella mielessään, eikä hän ole kahlittuna valmiiksi annettuihin vastausvaihtoehtoihin. (Hirsjärvi 2009, 201)

Lopuksi laadimme kyselyymme saatekirjeen, jonka halusimme toimivan kannustimena kyselyihin vastaamiseen. Onnistuneella saatekirjeellä on todettu olevan suora vaikutus vastausprosenttiin. (KvaliMOTV, 2011) Hyvässä saatekirjeessä ilmenee vastaajalle tutkimuksen perustiedot eli se mistä tutkimuksessa on kysymys, kuka tutkimusta tekee, miten vastaajat on valittu ja mihin tutkimuksen tuloksia tullaan käyttämään. (Vehkalahti 2008, 47) Huomioimme kyselylomakkeidemme saatekirjeissä edellä mainitut seikat. Eettisesti on myös tärkeää, että tutkimuksen luottamuksellisuus selviää vastaajalle jo ennen vastaamista saatekirjeessä.

Huhtikuussa 2012 opinnäytetyön ohjauksessa hyväksyimme kyselylomakkeet ohjaavilla opettajillamme. Tämän jälkeen siirsimme kyselylomakkeet Digium -ohjelman avulla internetiin. Digium on suomalainen internetselainta hyödyntävä suomalainen ohjelmistopalvelu, jonka avulla on mahdollisuus kerätä tietoa ja tehdä tutkimuksia. Digiumin vahvuuksia ovat helppokäyttöisyys ja reaaliaikaisuus. Digiumia on mahdollisuus hyödyntää tutkimuksen teossa suunnitteluvaiheesta tulosten tarkasteluun. (Digium n.d) Kyselyn toimivuuden varmistamiseksi teimme kyselymme useaan otteeseen itse ja annoimme kolmen ulkopuolisen ihmisen testata kyselyämme. Testausten pohjalta emme nähneet tarvetta muokata kyselyämme.

Pyrimme nostamaan kyselymme vastausten määrää arpomalla kyselyymme vastanneiden kesken Suomen Monikkoperheet ry:n lahjoittaman opaspaketin. Kyselyyn oli kuitenkin mahdollista vastata täysin anonymisti osallistumatta arvontaan. Keräsimme vastaajien yhteystietoja vain arvontaa varten, johon vastaajilla oli mahdollisuus osallistua vapaaehtoisesti. Huomioimme myös sen, ettei annettuja henkilötietoja ei voinut yhdistää vastauksiin. 16.4.2012 kyselylomake aukesi vastaajille.

5.4 Aineiston keruu

Keräsimme tutkimusaineiston laatimiemme kyselylomakkeiden avulla sähköisesti 16.4–11.5.2012 välisenä aikana. Kyselyn aukioloaika oli ennalta suunniteltu, sitä määräsi pääasiassa meidän omat aikataulumme. Lähetimme kyselylomakkeen sähköpostitse Digiumin kautta oppaan tilanneisiin päiväkoteihin ja neuvoloihin. Oppaan tilanneita päiväkoteja ja neuvoloita Suomen Monikkoperheet ry:n tilaajarekisterin mukaan oli yhteensä 131 kappaletta, joista selkeästi suurin osa päiväkoteja. Tilaajaluettelon päiväkodit ja neuvolat olivat ympäri Suomen. Perheille osoitetun kyselyn linkin lähetimme Suomen Monikkoperheet ry:n järjestösihteerille. Hän jakoi perheiden kyselyn linkin järjestön omille verkkosivuille sekä Facebook-seinälle. Kyselyymme vastaaminen ei edellyttänyt vastaajilta oppaan aiempaa tuntemusta.

Olimme varautuneet siihen, ettei vastauksia tule välttämättä tutkimuksen kannalta riittävää määrää. Tämän vuoksi kontrolloimme päivittäin vastausmääriä ja olimme valmiita lisäämään kyselyn vastausaikaa. Tällä tavoin olisimme voineet vaikuttaa otoksen suuruuteen positiivisesti. Olisimme olleet myös valmiita rajaamaan aiheitamme uudelleen, mikäli toivomamme vastausmäärät eivät olisi täyttyneet.

Perheiden vastauksia kertyi hyvin ja tasaisesti kokoajan. Kun kysely suljettiin 11.5.2012, oli vastanneita perheitä yhteensä 89 kappaletta. Ammattilaisten kyselyyn vastaaminen oli nihkeämpää ja vastauksia tuli muutama viikossa. Lähetimme toukokuun alussa Digiumin kautta ammattilaisille muistutusviestin kyselyämme koskien. Muistutusviesti aktivoi vastaajia hieman. Päiväkotien ja neuvoloiden vastauksia kertyi yhteensä 13, eli vastausprosentiksi muodostui 10 %. Etenkin päiväkotien vastauksien vähyys, 4 kappaletta, yllätti meidät, sillä ammattilaisten kyselyä lähetettiin pääasiassa päiväkoteihin. Neuvolan työpaikakseen oli ilmoittanut puolestaan 7 vastaajaa. 2 vastaajaa ei ilmoittanut työpaikkaansa.

5.5 Tutkimustulosten analysointi

Aineistonanalyysi, johtopäätösten teko ja tulkinta ovat tutkimuksen ydinasioita ja niihin tähdätään jo tutkimusta aloittaessa. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää aina jonkin tasoista mittaamista (Alkula ym. 1999, 45-46.) Kun aineisto on kerätty, tulee aineistosta tarkastaa mahdolliset virheellisyydet sekä puuttuiko aineistosta joitain tietoja ja tuliko joitain vastauksia hylätä. (Hirsjärvi ym. 2009, 221- 222)

Tarkastellessamme tutkimustuloksia, huomasimme muutaman vanhempien kyselyyn vastaajan vastanneen virheellisesti opasta käsitteleviin kysymyksiin, vaikka he eivät olleet siihen perehtyneet. Tällaisten vastaajien osuus oli pieni (2-4) suhteessa oppaaseen perehtyneiden vastaajien kokonaismäärään (N=26). Kysymykseen ”kuinka tutustuit” oppaaseen, oli vastannut virheellisesti 7 vanhempaa, mutta oletamme kuitenkin näiden vastaajien olevan sellaisia, jotka eivät oppaaseen ole perehtyneet, mutta se on heille tuttu. Voinemme siten katsoa heidän vastaustensa olevan hyväksyttäviä kysymyksen merkityksen huomioiden. Päätimme siis hyväksyä kaikki vastaukset mukaan tulosten analysointiin. Näiden seikkojen merkitystä tutkimuksemme validiuden kannalta olemme myöhemmin pohtineet luvussa 5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.

Jatkoimme aineiston käsittelyä tallentamalla tulokset Digiumista Word-tiedostoiksi, jolloin aineistoa oli helpompi käsitellä. Tutkimuksemme aineisto jakautui kahteen, ammattilaisten aineistoon ja perheiden aineistoon, jotka keräsimme erillisillä sähköisillä kyselylomakkeilla. Käsittelimme aineistoja lähes koko analysoinnin ajan erillisinä aineistoina. Lopuksi pohdimme yhtä tutkimuskysymyksistämme rinnastaen ammattilaisten ja perheiden vastauksia toisiinsa. Näin etsimme vastausta siihen, kuinka ammattilaisten ja perheiden ajatukset eroavat monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen.

Ammattilaisten vastauksia meille kertyi yhteensä 13, joten emme voineet tehdä tästä aineistosta tilastollista päättelyä vaan pitäydymme kuvailevassa tilastanalyysissä. Kuvaileva tilastanalyysi tarkoittaa sitä, ettei tuloksia yleistetä perusjoukkoon vaan pitäydytään esittämään määrällisiä muuttujia tai useamman muuttujan yhteisvaihtelua. (Vilkkä 2007, 174) Perheiden vastausten kohdalla saimme vastauksia yhteensä 89, joten aineistoa oli käytössämme runsaasti. Tätä aineistoa pystyimme hyödyntämään tilastollisessa päättelyssä. Tilastollisella päättelyllä tarkoitetaan sitä, että tutkijat pohtivat tulosten pätevyyttä suhteessa perusjoukkoon. Tilastollisen päättelyn avulla teimme yleistäviä päätelmiä. (Vilkkä 2007, 178)

Määrällisessä tutkimuksessa saatuja tuloksia on käytännöllistä kuvata numeerisesti, graafisesti ja sanallisesti. Kuvasimme tutkimuksemme keskeisimmät tulokset taulukoin ja kuvion, joka on lukijan kannalta havainnollinen vaihtoehto. Digiumin kautta saimme käyttöön tuloksista diagrammeja, joista valitsimme olennaisimmat. Tulokset eivät saa jäädä kuitenkaan vain numeroiksi, vaan me tulkitsemme niitä ja teemme niistä johtopäätöksiä. Tulkinnat ja johtopäätökset esitämme myöhemmissä luvuilla sanallisesti, näin niiden sisältö ja johtopäätökset tulevat ymmärrettäviksi lukijalle. Tulkinnassa on olennaista pohtia tuloksia oman tieteenalansa teorioita, aiempia tutkimustuloksia ja perinteitä vasten. (Vilkkä 2007, 147)

Aineistomme avoimet vastaukset käsitelimme teemoittelun avulla. Teimme pääteemoja kullekin avoimelle kysymykselle ja tarkensimme niitä alateemoilla. Teemat pohjautuivat vastausten sisällöistä. Järjestelimme aineiston teemojen mukaan, kokosimme kunkin teeman alle kaikki kohdat, joissa kyseinen teema toteutuu. Tutkimusraportissa esitämme teemoista näytepaloja, eli suoria sitaatteja. Sitaatit on valittu eri vastaajilta. Sitaatit havainnollistavat aineistoa ja antavat lukijalle todisteen siitä, että tutkijalla on todella ollut jokin aineisto, johon tulokset pohjaavat. (KvaliMOTV 2012) Pyrimme tuomaan kaikki olennaiset tulokset selkeästi ja havainnollisesti lukijan saataville. On tärkeää, että tuloksia esitetään tarkoituksenmukaisesti ja helppolukuisesti.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Pyrimme noudattamaan tutkimuksessamme hyvää tieteellistä käytäntöä, joka on edellytys eettisesti hyvälle tutkimukselle. Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan tutkimuksen olevan sellainen, ettei sen kysymyksen asettelu, tavoitteet, aineiston kerääminen, käsittely, esittäminen eikä säilytys loukkaa tutkimuksen kohderyhmää. (Vilkkä 2007, 90) Eettisyys on edellyttänyt meitä myös valitsemaan lähdeaineistomme tarkasti ja viittaamaan siihen säännönmukaisesti. Tämän lisäksi on tärkeää erotella tutkimusaineisto ja lähdeaineisto huolellisesti toisistaan ja tuoda se opinnäytetyön lukijalle selkeästi esille.

Toimme jo aiemmin (sivu 26) lyhyesti esille saatekirjeen eettisen merkityksen. Sen myötä tutkittavamme saivat asianmukaisen informoinnin tutkimukseen liittyen. Tutkittavat ovat saaneet itse päättää osallistuvatko tutkimukseemme. Tutkimustavaksemme valikoitui anonyymi kyselylomake, joka ei edellyttänyt vastaajilta henkilötietojen luovuttamista. Ammattilaisille kysely lähetettiin Suomen Monikkoperheet ry:n tilaajaluettelon yhteystietojen perusteella. Me saimme päiväkotien yhteyshenkilöiden nimet ja sähköpostiosoitteet haltuumme ja käsitelimme niitä huolellisesti ja käytimme niitä vain tutkimuksen tarpeisiin, eli kyselyn lähettämiseen.

Tieteellisessä tutkimuksessa on otettava huomioon myös mittaustulosten mahdollinen virheellisyys. Tutkimuksen edetessä on tärkeä pyrkiä löytämään ja korjaamaan mahdollisia virheitä sekä arvioida virheiden vaikutusta lopputulokseen. (Alkula ym. 1999, 74) Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata reliaabeliudella ja validiudella. Reliaabelius tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta eli toisin sanoen tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi 2009, 231) Reliaabeliuden toteutumista olemme pyrkineet edes auttamaan tarkoilla kuvauksilla kaikista tutkimuksen vaiheista, jotta kuka tahansa lukija voisi opinnäytetyömme luettuaan toistaa tutkimuksen.

Validius puolestaan tarkoittaa tutkimuksen kykyä mitata sitä, mitä sillä oli tarkoituskin mitata. Tutkimuksemme validiuteen pyrimme vaikuttamaan laatimalla kyselylomakkeet mahdollisimman huolellisesti, siten että ne olivat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Hyvin tehty kyselylomake vähentää vastaajien väärinkäsityksiä ja tätä kautta lisää tulosten luotettavuutta. (Hirsjärvi 2009, 231) Toimme edellisessä luvussa esille sen, että muutamat vanhempien kyselyyn vastanneista olivat vastanneet virheellisesti opasta käsitteleviin kysymyksiin, vaikka se ei ollut heille tuttu. Kysymyspohjia Digiumiin laatiessamme meidän olisi pitänyt eliminoida virheellisten vastausten mahdollisuus joko selkeyttämällä ohjeistusta tai estämällä vastaaminen, mikäli vastaaja ei oppaaseen ole perehtynyt. Kuitenkin katsoimme virheellisten vastausten määrän (2-4) olevan niin pieni suhteessa kokonaismäärän (N=26), että niiden vaikutus lopputuloksiin ei ole merkittävä. Emme usko, että muut kysymyslomakkeen kysymykset olisivat johtaneet vastaajia harhaan.

Myös otosmäärillä on merkitystä tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Perheet vastasivat kyselyymme aktiivisesti, heiltä vastauksia kertyi 89 kappaletta. Uskoisimme johtopäätösten tekemisen olevan suhteellisen luotettavaa tällaiselta vastaajamäärältä. Ammattilaisilta vastauksia tuli vain 13, joten ammattilaisten vastauksista emme voi tehdä päätelmiä, siten että ne olisivat yleispäteviä. Tutkimustulosten yleistettävyydessä on huomioitava se, että vain tietty osa monikkolasten vanhemmista vierailee Suomen Monikkoperheet ry:n sivustolla. Johtopäätösten tekemisen kannalta huomionarvoinen saattaa olla oletus siitä, että perheet, jotka eivät koe monikkolasten yksilöllisyyteen ja kasvatukseen liittyviä kysymyksiä tärkeinä, ovat ehkä jättäneet vastaamatta kyselyyn. Sama voi päteä myös ammattilaisten kohdalla, vastaajat saattavat kokea aiheen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi omassa työyhteisössään, ja siten yleistyksiä muuhun joukkoon on hankala tehdä. Toisaalta kun kyseessä on palautteen kerääminen opaskirjasta, näkisimme myös että jokainen saatu vastaus voi jo itsessään antaa arvokasta tietoa Suomen Monikkoperheet ry:lle.

Kyselymme sisälsi myös arvonnän, johon vastaajien oli mahdollisuus jättää vapaaehtoisesti yhteystietonsa mahdollisen voiton osuessa palkinnon postittamista varten. Kyselyn vastauksia ja yhteystietoja ei ollut mahdollista yhdistää toisiinsa. Käsittelimme yhteystietojensa jättäneiden tietoja tarkoin, emmekä luovuttaneet voittajan tietoja yhteistyökumppanillemme Suomen Monikkoperheet ry:lle, vaan halusimme pitää voittajan anonyyminä ja postitimme palkinnon itse.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustuloksemme koostuvat perheiden ja ammattilaisten vastauksista, joita olemme käsitelleet tässä kappaleessa erillisinä alalukuina. Perheiltä vastauksia saimme 89 ja ammattilaisilta 13, yhteensä tutkimustuloksemme koostuvat siis 102 vastauksesta. Johtopäätökset teemme viimeisessä kappaleessa, jossa tuomme myös esiin havaitsemiamme eroja ja yhtäläisyyksiä perheiden ja ammattilaisten vastauksissa, siltä osin kuin niitä on mahdollista tehdä ilman että tutkimuksemme luotettavuus kärsii.

Monikkolasten vanhemmille suunnatun palautekyselyn tuloksia käsittelemme pääsääntöisesti prosentein, sillä vastaajia oli runsaasti. Huomattavasti pienemmän otoksen myötä ammattilaisten vastaukset on esitetty prosenttien sijaan vastausten lukumäärinä. Tämän myötä on selkeämpää hahmottaa realistisesti sitä, kuinka vastaukset ovat jakautuneet. Sanallisen kuvauksen ohella vastauksia on havainnollistettu ympyrä- ja pylväsdiagrammein.

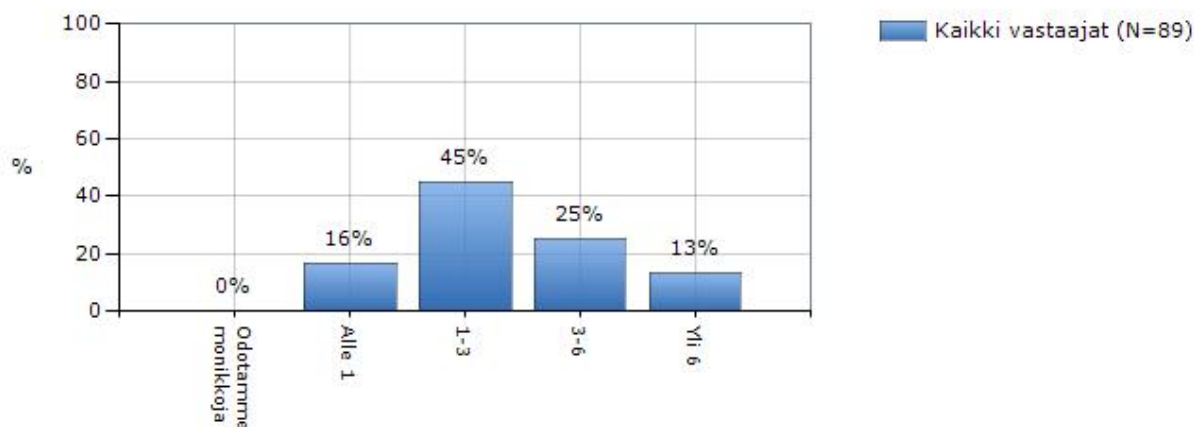
Vastaukset läpikäytyämme päätimme hyväksyä kaikki saamamme vastaukset tutkimustuloksiimme. Erityisesti ammattilaisten kyselyssä vastaajamäärä jäi niin pieneksi, että niistä ei ole syytä tehdä yleistyksiä laajempaan joukkoon.

Silti näkisimme kaikkien vastauksien tarjoavan omalta osaltaan arvokasta tietoa aiheesta. Lisäksi haluamme myös kunnioittaa vastaajan tahtoa tuoda oman näkemyksensä julki tutkimuksemme kautta.

6.1 Monikkolasten vanhemmille suunnatun kyselyn tulokset

6.1.1 Taustatiedot

Monikkolasten vanhempien palautekyselyyn saimme vastauksia yhteensä 89 vastausta. Tulokset koostuvat yksinomaan äitien vastauksista. Suurimmalla osalla, 87 vastaajista oli perheessään kaksoiset. Kahdella vastaajalla oli perheessään kolmoset. Lasten ikäjakauma vastaajien perheissä ulottuu alle 1-vuotiaista yli 6-vuotiaisiin. Kuviossa 1 on esitetty perheiden monikkolasten ikäjakaumaa. Kuviosta 1 on selvästi nähtävissä, että vastanneissa perheissä oli eniten 1-3-vuotiaita monikkolapsia (45 %, 41/89).

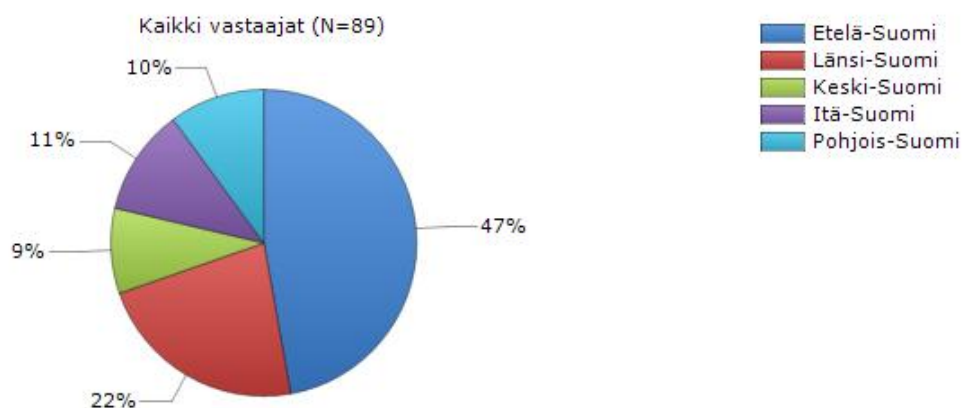

KUVIO 1 Monikkolasten ikäjakauma

Monikkolasten sukupuolet jakautuivat perheissä suhteellisen tasaisesti. Eniten perheissä oli tyttö-tyttö pareja (42 %, 37/89). Poika-poika pari oli 33 % (29/89) perheistä ja 24 % (21/89) perheistä tyttö-poika pari. ”Jokin muu” vastauksia kertyi 2

kappaletta, jotka selittyvät kahden vastaajan kolmosilla. Vastaajien monikkolapsista 78% (69/89) oli epäidenttisiä ja 17% (15/89) identtisiä. 6% (5/89) eivät osanneet vastata kysymykseen lastensa identtisyydestä. Suurimmalla osalla (81%, 72/89) vastaajista oli perheessään 2-3 lasta. 19 % (17/89) vastaajista oli perheessään 4-5 lasta. Kenelläkään vastaajista ei ollut yli kuutta lasta perheessään.

Vastanneet perheet sijoittuivat ympäri Suomea. Suurin osa, 47 % (42/89) vastaajista tuli Etelä-Suomesta. Toiseksi eniten vastauksia kertyi Länsi-Suomesta, 22 % (20/89). Vähiten vastauksia saimme Keski-Suomesta, näitä oli 9 % (8/89) kaikista vastauksista.

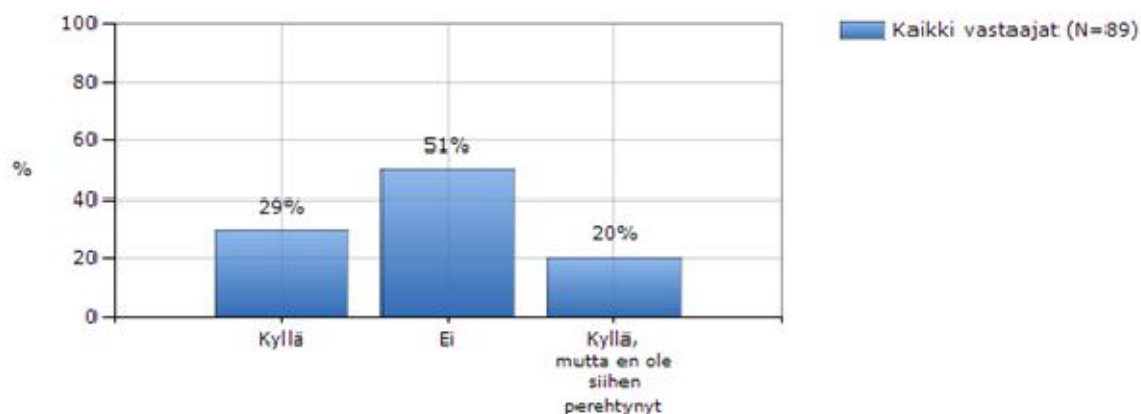

KUVIO 2 Vastaajien asuinpaikkakunnat

6.1.2 Tulokset oppaasta

Suomen Monikkoperheet ry:n opas ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” (2010) oli 29 % (26/89) vastaajista ennalta tuttu. Suurin osa, 51 % (45/89) vastaajista ilmoitti, ettei opas ollut tuttu ennestään. 20 %

(18/89) vastaajista oli sitä mieltä, että opas oli tuttu, mutteivät olleet vielä perehtyneet siihen.

KUVIO 3 Opas oli ennalta tuttu perheille

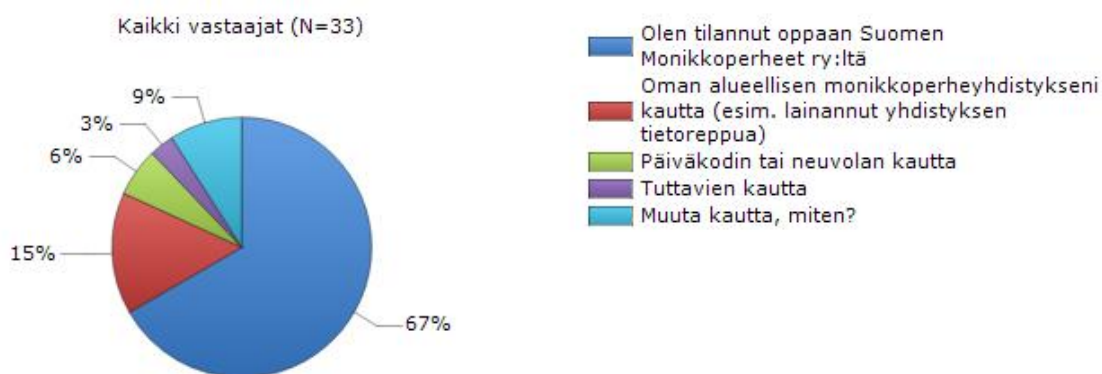
Vastaajat, jotka eivät tunteneet opasta tai eivät olleet siihen perehtyneet, olivat kuitenkin pääosin kiinnostuneita tutustumaan oppaaseen. 92 % (58/63) näistä vastaajista ilmoitti, että olisivat halukkaita tutustumaan ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” (2010) oppaaseen.

Oppaaseen liittyviin kysymyksiin, oli tarkoitus vastata vain niiden vastaajien, jotka olivat oppaaseen aiemmin tutustuneet. Muutamat vanhemmat olivat vastanneet kysymyksiin virheellisesti (2-7 vanhempaa, vaihdellen kysymyskohtaisesti). Pidimme vastaukset mukana tuloksissa, sillä niiden vaikutus lopputuloksiin ei ollut merkittävä. Kysymykset oppaasta vaativat siis oppaan aiempaa tuntemusta. Vastaajamäärät vaihtelevat kysymyskohtaisesti oppaaseen liittyvissä kysymyksissä. Olemme selvittäneet vastaajamäärän kunkin kysymyksen kohdalle erikseen, selkeyttämään tuloksia.

Vastaajat olivat tutustuneet oppaaseen pääasiassa tilaamalla sen suoraan Suomen Monikkoperheet ry:ltä (67 %, 22/33). 15 % (5/33) vastaajista oli tutustunut oppaaseen oman monikkoperheyhdistyksensä kautta esimerkiksi lainaamalla

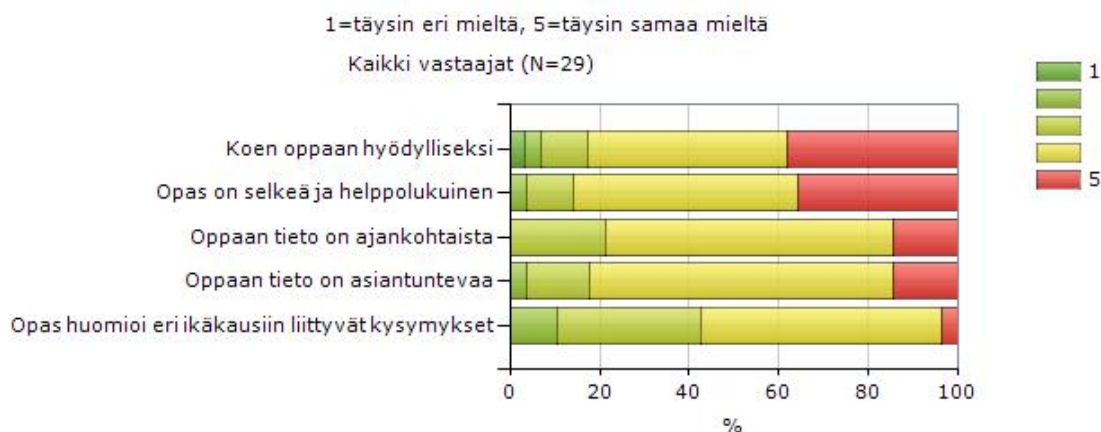
yhdistyksen ”tietoreppua”. Päiväkotien ja neuvoloiden kautta tieto oppaasta oli kulkeutunut vain 6 % (2/33) vastaajista. Muuta kautta oppaaseen oli tutustuttu kirjastossa (2/3) ja internetin kautta (1/3).

Kuviossa 4 on kuvattu tahot, joiden kautta perheet ovat saaneet tiedon oppaasta ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua”

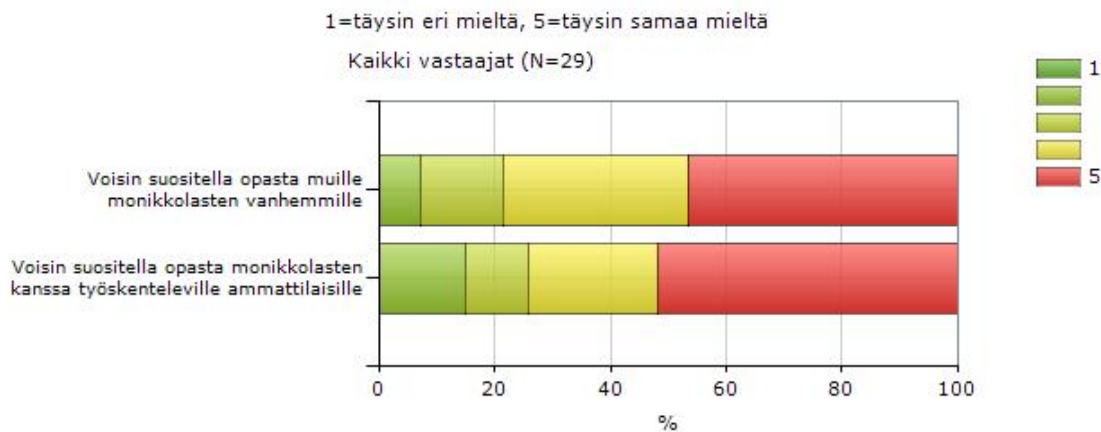
KUVIO 4 Kuinka oppaaseen oli tutustuttu

Opas koettiin vastaajien kesken pääsääntöisesti hyödylliseksi (83 %, N=29). 86 % vastaajista oli sitä mieltä, että opas oli selkeä ja helppolukuinen. Oppaan tietoa pidettiin ajankohtaisena (78 %) ja asiantuntevana (82 %). Eri ikäkausiin liittyvät kysymykset opas huomioi vastaajien mukaan vaihtelevasti. Vastaajista 58 % mielestä opas huomioi eri ikäkausiin liittyvät kysymykset hyvin. 32 % vastaajista ei kuitenkaan osannut sanoa, huomioiko opas ikäkausiin liittyviä kysymyksiä riittävästi. Kuvio 5 kuvaa tyytyväisyyttä oppaan sisällöllisiin seikkoihin.

KUVIO 5a Perheiden tyytyväisyys oppaaseen

Suurin osa vastaajista voisi suositella opasta monikkolasten kanssa työskenteleville ammattilaisille ja muille monikkolasten vanhemmille. Ammattilaisille opasta suosittelee 78 % vastaajista ja muille monikkolasten perheille 74 % vastaajista. Kuvio 6 havainnollistaa vastaajien mielipidejakaumaa oppaan suositeltavuudesta.

KUVIO 5b Perheiden tyytyväisyys oppaaseen

Suurin osa 58 % (N= 24) ei osannut sanoa, jäikö kaipaamaan lisätietoa oppaaseen. Huomattava osa (35 %) vastaajista vastavuoroisesti jäi kaipaamaan lisätietoa oppaan

luettuaan. Tarkentavaan kysymykseen, millaista lisätietoa jäit kaipaamaan, vastattiin muun muassa:

”Käytännön arjen konkreettiset neuvot”

”Näkemyksiä, kokemuksia monikkolasten laittamisesta samaan tai eri päiväkotiryhmään”

Hieman alle puolet vastaajista, 46 %, ei osannut sanoa, oliko opas tarjonnut apua arjen tilanteisiin. 35 % vastaajan mielestä opas tarjosi apua arjen tilanteisiin. Selkiyttävään kysymykseen, millaisiin arjen tilanteisiin opas on tarjonnut apua, tuli 8 vastausta. Vastauksia yhdisti vastaajien saama tuki oppaasta monikkolasten kasvatuksellisiin seikkoihin. Tässä muutaman vastaajan ajatus siitä, millaisiin arjen tilanteisiin opas on tarjonnut apua.

”Vertaistukea omaan jaksamiseen, auttanut ymmärtämään monikkojen kasvatuksellisia kysymyksiä paremmin - huomio tietyt asiat tarkemmin ja tietää että jokin tietty käytös on normaalia monikkojen kesken (esim.pureminen, toki yleistä kaikkien lasten kehityksessä)”

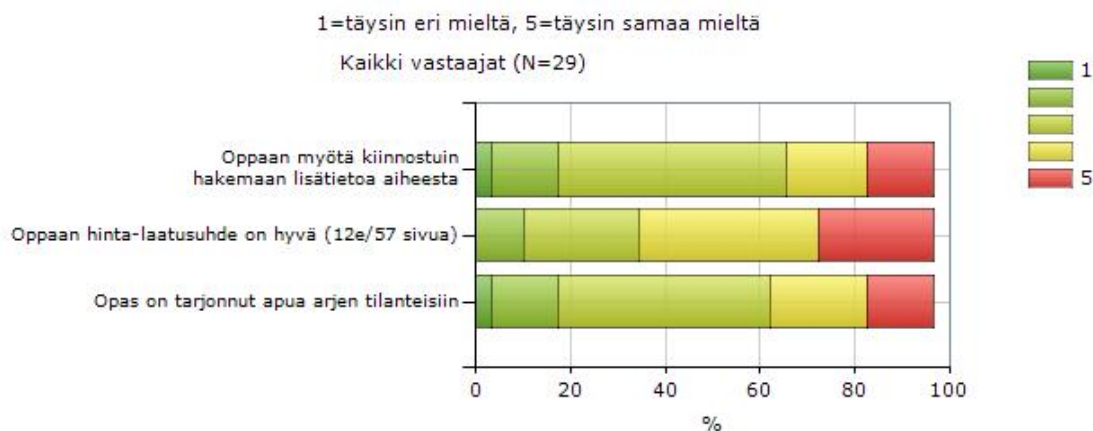
”Lapset ovat vielä pieniä mutta opas on auttanut selvittämään isovanhemmille erilaisuuden tukemisen tärkeyttä”

64 % vastaajista koki, että opas oli helposti saatavilla. Oppaan saatavuutta parantaviksi seikoiksi vastattiin seuraavaa:

”Se pitäisi jakaa neuvolasta ilmaiseksi monikkojen vanhemmille”

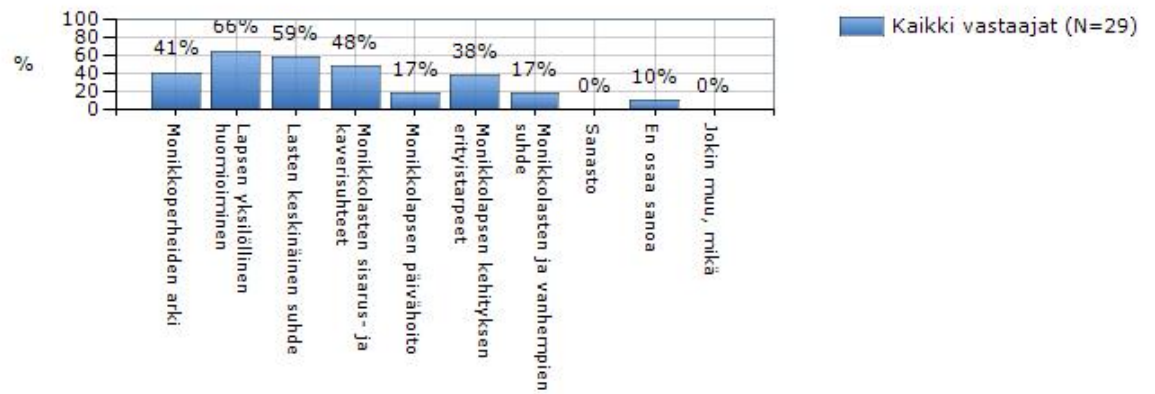
”Neuvolassa voisi esim. sitä enemmän mainostaa”

Oppaan hinta-laatusuhde jakoi jonkin verran vastaajien mielipiteitä. 64 % vastaajista koki hinta-laatusuhteen olevan hyvä

KUVIO 5c Perheiden tyytyväisyys oppaseen

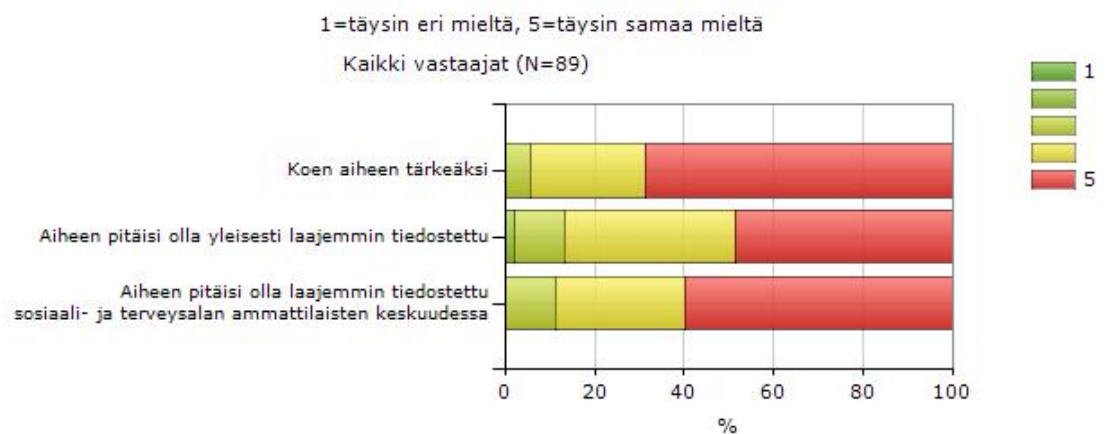
Oppaan aihealueista vastaajat kokivat hyödyllisimmiksi lapsen yksilöllisen huomioimisen (66 %, 19/29) ja lasten keskinäisen suhteen (59 %, 17/29). Nämä aiheet ovat keskeisiä oppaan koko sisällön kannalta ja ehkä juuri siksi muotoutuneet pidetyimmiksi aihealueiksi vastaajien keskuudessa. Myös monikkolasten sisarus- ja kaverisuhteet, monikkoperheiden arki ja monikkolapsen kehityksen erityistarpeet keräsivät vastaajilta suosiota. Selvästi vain vähän kiinnostusta vastaajissa herättivät monikkolapsen päivähoito ja monikkolasten vanhempien suhde aihealueet. Kuviossa 6 on havainnollistettu oppaan aihealueiden hyödyllisyyttä vastaajien keskuudessa.

KUVIO 6 Aihealueiden hyödyllisyys, perheet

6.1.3 Tulokset monikkolasten yksilöllisyydestä

Yleisiin monikkolasten yksilöllisyyden tukemiseen liittyviin kysymyksiin vastasivat kaikki kyselyyn osallistuneet (N=89). 94 % kaikista vastaajista koki monikkolasten yksilöllisyyden tukemisen aiheena tärkeäksi. Suurin osa vastaajista (86 %) oli sitä mieltä, että aiheen tulisi olla yleisesti laajemmin tiedostettu. 89 % vastaajista oli myös sitä mieltä, että aiheen tulisi olla laajemmin tiedostettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa.

KUVIO 7 Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, perheet

Merkittävä osa (89 %) vastaajista kiinnittää huomiota omien monikkolastensa yksilölliseen kasvatukseen. 10 % vastaajista ei osannut sanoa, kiinnittääkö asian riittävästi huomiota. Vain 1 % vastaajista koki, ettei kiinnitä yksilöllisyyteen riittävästi huomiota.

Kysyimme perheiltä avoimella kysymyksellä, kuinka lasten yksilölliset tarpeet näkyvät heidän arjessaan. Vastauksia kertyi 81 ja niitä analysoitiin teemoitellen. Valitut teemat nousivat vastausten sisällöistä. Huomionarvoista oli, että yksilöllisiä tarpeita kuvattiin pääasiassa monikkolasten yksilöllisillä eroavaisuuksilla. Suurin yksittäinen vanhempien vastauksia yhdistävä teema koski monikkolasten persoonallisuuseroja. Eniten mainintoja keräsivät erot luonteenpiirteissä, temperamentissa ja läheisyyden tarpeessa.

”Toinen lapsistamme on paljon sosiaalisempi ja temperamenttisempi. Toinen lapsi tarkkailee ja vaatii enemmän aikaa tullaan sinuiksi uusien tilanteiden kanssa”

”Kaksoset ovat luonteeltaan hyvin erilaiset, ja heillä sitä kautta on myös erilaiset tarpeet. Toinen esim tarvitsee syliä huomattavasti enemmän kuin toinen”

Toinen vastauksissa korostunut teema oli monikkolasten erilaiset mieltymykset. Lapsilla kerrottiin olevan erilaiset kiinnostuksen kohteet ja omia leluja ja tavaroita.

”Erilaiset vaatteet, omat kaverit ja harrastukset...”

”Pyrin leikkimään poikien kanssa niiden mieluisii juttui...esim.toinen tykkää kirjoista ja toinen dubloista”

Monikkolasten kerrottiin olevan erilaisia myös kehityksen ja terveydentilan sekä fyysisten tarpeiden suhteen.

”Unen määrän tarpeessa, ruokailussa, pukeutumisessa”

”Motorinen kehittyminen kulkee vähän eri tahtiin (pojat nyt 7 kk), harjoitellaan erilaisia asioita kummankin kanssa”

Neljännes vanhemmista ilmaisi tiedostavansa yksilöllisyyden aiheena ja kuvasi sitä vastauksissaan.

”Tyttö ja poika kaksosina mielestäni osataan ottaa helpommin yksilöllisesti. Joskus törmätään esim. päivähoidossa siihen, että kun toinen osaa ja toinen ei. Jos verrataan joukkoa ikäryhmää, niin ymmärretään yksilöllinen kehittyminen. Monikkolapsilta kuitenkin odotetaan samanlaista edistymistä kaikissa asioissa...”

Lisäksi vastauksissa kuvattiin lasten keskinäistä suhdetta ja suhdetta vanhempiin.

”...suhde vanhempaan; toinen kaipaa syliä ja läsnäoloa enemmän”

Kysymme avoimella kysymyksellä, kuinka monikkolasten yksilöllisyyttä perheissä tuetaan. Tähän kysymykseen kertyi 75 vastausta ja myös nämä vastaukset teemoiteltiin. Vastauksista nousi esille kolme pääteemaa; pukeminen erilaisiin vaatteisiin, lasten huomioiminen yksilöinä sekä yksilöllisen ajan järjestäminen. Eniten mainintoja sai lasten pukeminen erilaisiin vaatteisiin. Muutama mainitsi pukevansa monikot erilaisiin vaatteisiin lasten tunnistamista helpottaakseen.

”Meidän lapset ovat ehdottomasti yksilöitä, heillä on omat vaatteet, emme pue heitä täysin identtisiksi (jotta muutkin erottavat kumpi on kumpi)...”

”Jotenkin tuntuisi hölmöltä pukea heidät kuin kaksi marjaa, kun he kuitenkin ovat yksilöitä. Hiukset on leikattu tarkoituksella vähän eri mallisiksi ja pituisiksi - ensisijaisesti siksi, että päiväkodissa heidät erotettaisiin toisistaan helpommin...”

Huomattava osa vastaajista korosti sitä, että lapset saavat olla omana itsenään ja omia persoonallisuuksiaan. Muutamat vastaajat kertoivat tietoisesti välttävän

monikkolastensa vertailua sekä pyrkivät kannustamaan lapsiaan yksilöllisiin valintoihin.

"Erilaiset luonteet yritetään ottaa huomioon, tavat ilmaista itseään. Rohkaistaan tekemään sitä, mistä itse pitää. Esim. Lukeminen, piirtäminen, askartelu."

"Kumpiakin kohdellaan omana yksilönään eikä heidän osaltaan tehdä aina yhtä yhteistä ratkaisua."

Yksilöllistä aikaa järjestettiin pääasiassa vuorotellen toisen vanhemman kanssa sekä lisäksi, niin, että lapsilla oli mahdollisuus itsenäisesti tehdä omia asioitaan.

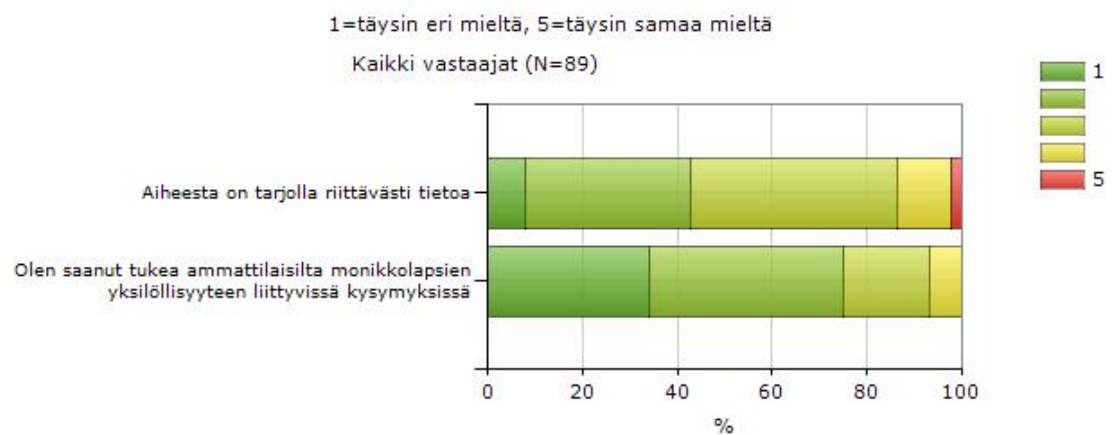
"kaksostytöt "erotetaan" sillointällöin tekemään vanhempien kanssa yksinään esim. kauppareissuja, ulkona leikkimistä, sisällä pelaamista/muuta leikkiä...ts. molemmat monikot saavat vain ja ainoastaan aikuisen huomion eikä siitä tarvitse "kilpailla" siskon kanssa..."

"Molemmilla on aikaa ja mahdollisuus puuhailla itselleen mieluisia asioita."

Myös lasten eroavia mieltymyksiä pyrittiin perheissä huomioimaan, lelujen, tavaroiden ja tekemisen suhteen. Jotkut vanhemmat toivat esille kuitenkin myös sitä, että monikkolasten valinnat saavat olla myös samanlaisia. Lapsia pyrittiin puhuttelemaan yksilöllisesti, omilla nimillään ja välttämään lasten niputtamista, esimerkiksi kaksosiksi, tytöiksi tai pojiksi. Yksi mainittu tapa tukea yksilöllisyyttä oli fyysisten ja muiden tarpeiden huomioiminen. Muutamat vanhemmat toivat esille myös sen, etteivät erityisesti huomio monikkolapsiaan yksilöllisesti tai kokevat sen haasteelliseksi.

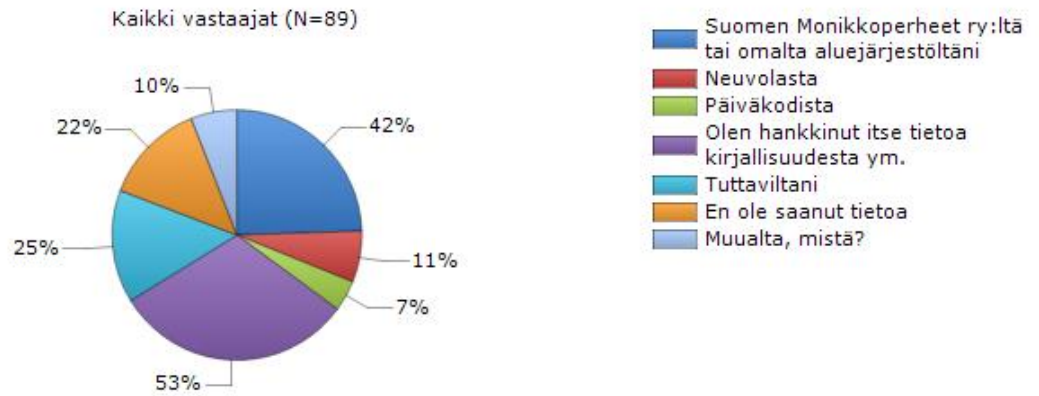
"Yritämme ottaa huomioon erilaisuuden esim. em. asioissa. Mutta liikaa kyllä edelleenkin "niputamme" kaksoset samaan. Pitäisi tehdä asioita erikseen kummankin kanssa"

Moni (43 %) vastaajista koki, ettei monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen ollut saatavilla riittävästi tietoa. Myöskään ammattilaisilta saatuaan tukea ei oltu tyytyväisiä. Valtaosan mielestä (78 %) he eivät olleet saaneet riittävästi ammattilaisilta tukea monikkolasten yksilöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Vain 7 % vastasi saaneen ammattilaisilta riittävästi tukea monikkolasten yksilöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Kuviossa 7b on kuvattu vanhempien vastauksien jakautumista kysyttäessä onko aiheesta tarjolla riittävästi tietoa ja ovatko he saaneet ammattilaisilta aiheeseen liittyen tukea.

KUVIO 7b Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, perheet

Vastaajista 53 % (47/89) oli hankkinut itse tietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen. 42 % (37/89) oli saanut tietoa aiheesta Suomen Monikkoperheet ry:ltä tai omalta aluejärjestöltä. 25 % (22/89) oli saanut tietoa tuttavilta ja yllättävän suuri osa, 22 % (20/89) ei ollut saanut aiheesta tietoa lainkaan. Vain 11 % (10/89) koki saaneensa tietoa neuvolasta ja 7 % (6/89) vastaajista kertoi saaneensa tietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen päiväkodista. 10 % (9/89) vastasi saaneensa tietoa muualta. Näistä seitsemän vastaajaa kertoi löytäneensä tietoa internetin kautta. Yksi vastaaja oli saanut tietoa psykologilta.

KUVIO 8 Tiedonsaanti monikkolasten yksilöllisyydestä, perheet

Lopuksi vastaajat saivat avoimesti kommentoida monikkolasten yksilöllisyyttä ja sen tukemista. Vastaukset olivat hyvin vaihtelevia ja niiden teemoittelu oli haastavaa. Tieto oli hyvin kokemusperäistä ja niissä korostui perheiden yksilökohtainen näkökulma aiheeseen. Asian tärkeys nousi esille useissa vastauksissa. Vastaajista moni koki, että aiheen tulisi olla paremmin tiedostettu niin yleisesti, ammattilaisten (koulun, päivähoidon ja neuvoloiden) ja myös läheisten keskuudessa. Vertailua lasten välillä pitäisi välttää. Moni toi myös esille sen, että aihe on uusi ja haastava huomioida erilaisissa elämäntilanteissa, kuten ”yhden huoltajan perheissä”, mutta toisaalta monikkous ja yksilöllisyys ovat pysyvä osa perheiden arkea. Monikkoutta osana lasten identiteettiä pidettiin myönteisenä ja sisarussuhdetta vahvistava seikkana.

”Mielestäni on erittäin tärkeää pystyä huomioimaan lapsi yksilönä, eikä vain jonkun yksikön osasena. Myös perheen läheisiä on syytä kannustaa yksilölliseen huomioimiseen. Toisaalta monikkous on rikkaus, jota voi perheessä korostaa myös hienona asiana, jota on syytä vaalia ainutlaatuisuutensa vuoksi. ”

”Perheessä olemme jokainen omia itsejämme, monin tavoin samanlaisia ja monin tavoin toisistamme eroavia mutta yhteiskunnassa meidät erottaa muista juuri se, että olemme monikkoperhe. Usein huomaan ihmisten ajattelevan, että monikkouden

korostaminen automaattisesti taistelisi yksilöllisyyttä vastaan, mutta minusta ne voivat mainiosti tukea toisiaan”

6.2 Ammattilaisille suunnatun kyselyn tulokset

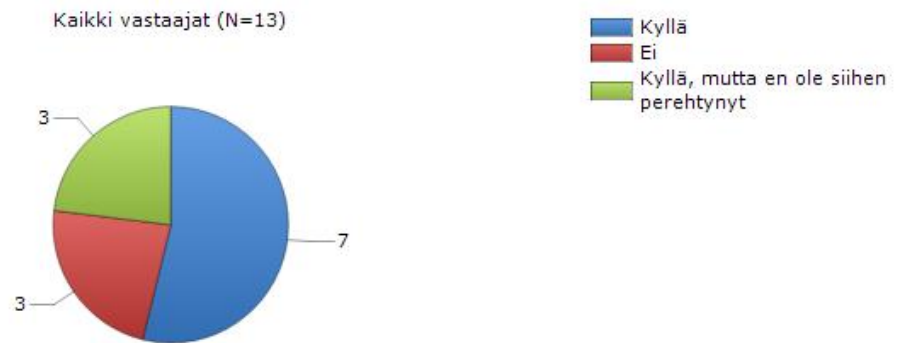
6.2.1 Taustatiedot

Työpaikakseen neuvolan oli ilmoittanut 7 ja päiväkodin 4 vastaajaa (N=11). Vastaajista 2 ei ollut vastannut lainkaan työpaikkaa koskevaan kysymykseen, mutta seuraavassa kysymyksissä kävi ilmi, että toinen heistä työskenteli perhepäivähoitajana ja edusti siten päivähoidon työkenttää. Vastaajan koulutustasoa kysyttäessä toisen asteen tutkinnon oli suorittanut 8 ja korkeakoulu- tai yliopistotutkinnon 3 vastaajaa. Lisäksi 2 vastaajaa oli valinnut vastausvaihtoehdon ”Jokin muu, mikä”. Nämä vastaajat ilmoittivat koulutustasokseen ”opistotutkinto” ja ”perhepäivähoitaja”.

Vastaajista 10 oli työskennellyt omalla alallaan yli 10 vuotta. Kaksi ilmoitti työkokemukseen 1-4 vuotta ja yksi 5-10 vuotta. Suurin osa vastaajista työskenteli Etelä- (4/13) tai Keski-Suomesta (4/13). Kolme vastaajaa kertoi työpaikkansa sijaitsevan Itä-Suomessa ja kaksi Länsi-Suomessa. Pohjoissuomessa ja Ahvenanmaalla työskenteleviä ei kyselyymme osallistunut lainkaan. Vastaajista jokaisella oli jonkinlainen kokemus monikkoperheistä. Kymmenellä oli vastaushetkellä monikkoperhe asiakkaanaan, kolme vastaajaa valitsi puolestaan vaihtoehdon ”Ei tällä hetkellä, mutta on aiemmin ollut”.

6.2.2 Tulokset oppaasta

Suomen Monikkoperheet ry:n opas ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” oli tuttu 7 kyselyymme vastanneelle ammattilaiselle. Muille vastaajille opas ei ollut tuttu (3/13) tai he eivät olleet siihen perehtyneet (3/13).”. Tämä jakauma käy ilmi alla kuviosta 9.

KUVIO 9 Opas oli ennalta tuttu ammatilaisille

Vertaillessamme yksittäisiä vastauslomakkeita teimme havainnon siitä, että suurin osa päivähoiton työkentällä työskentelevistä vastaajista (4/5) ilmoitti olevansa perehtynyt oppaaseen. Viidestä päivähoiton ammatilaisesta ainoastaan yhdelle opas ei ollut tuttu. Vastaavasti taas neuvolassa työskennelleistä oppaaseen oli perehtynyt vain kaksi, kun yhteensä 5 oli valinnut vaihtoehdon ”ei” tai ”kyllä, mutta en ole siihen perehtynyt”. Vastaaja, joka ei ollut ilmoittanut työpaikkaansa taustatiedoissa, oli vastannut oppaan olevan tuttu.

Niistä 6 ammatilaisesta, joille opas ei ollut tuttu, 5 ilmoitti olevansa kuitenkin kiinnostunut tutustumaan oppaaseen (N=5). Kysymyksen jälkeen kehoitettiin vastaajia, joille opas ei ollut tuttu tai he eivät olleet siihen perehtyneet, siirtymään kysymykseen 12, sillä seuraavat neljä kysymystä oli suunnattu heille, jotka olivat oppaaseen perehtyneet. Vastauksia näihin kysymyksiin tuli vaihdellen, vaikka vastaajista seitsemän oli siis ilmoittanut olevansa perehtynyt oppaaseen.

Kysymykseen ”Kuinka tutustuit oppaaseen?” oli vastannut 6 ammatilaista. kolme heistä valitsi vaihtoehdon ”Suomen Monikkoperheet ry:n kautta” ja kolme ”työkavereiden/työnantajan kautta”. Muita vaihtoehtoja (muiden ammatilaisten kautta, asiakasperheiden kautta, muuta kautta) ei valittu. Vastaajien tyytyväisyyttä

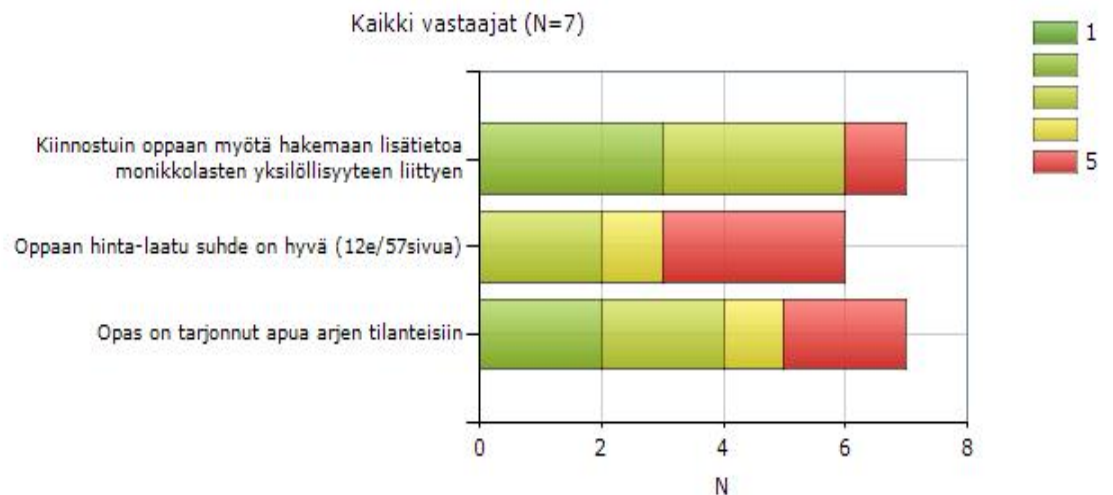
oppaan sisältöön selvitimme mielipideväittämien ja Likertin asteikon avulla (Kuvio 9). Väittämiä oli yhteensä kymmenen. Tähän osioon vastasivat kaikki seitsemän vastaajaa.

Kuviosta 10a ilmenee, että oppaaseen perehtyneet ammattilaiset kokivat oppaan hyödylliseksi (6/7). Oppaan hyödyllisyyttä arvioitaessa ainoastaan yksi valitsi vaihtoehdon 3. Oppaan helppolukuisuus ja selkeys, tiedon ajankohtaisuus ja eri ikäkausien huomioiminen oli arvioitu vastauksissa sijoittuvan myös skaalalle 3-5, kuitenkin vastausten painottuen juuri 4- ja 5-vaihtoehtoihin (5/7). Tiedon asiantuntevuus arvioitiin asteikolla 4-5, samoin väittämät ”voisin suositella opasta asiakasperheilleni” ja ”voisin suositella opasta työkavereilleni”.

KUVIO 10a Ammattilaisten tyytyväisyys oppaaseen

Tarkasteltaessa vielä kuviota 10b voi myös huomata vaihtelua eräiden väittämien kohdalla. Väittämään ”kiinnostuin oppaan myötä hakemaan lisätietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen” oli 6 valinnut vaihtoehdon 2 tai 3 ja ainoastaan yksi vaihtoehdon 5. Suuri osa (4/6) oli sitä mieltä, että oppaan hinta-laatu-suhde oli hyvä, joskin 2/6 ei ollut asiasta varma. Mielipiteet väittämään ”opas on tarjonnut apua arjen tilanteisiin” jakautuivat siten, että kolme vastaajaa oli vähintään samaa mieltä, kaksi erimieltä, ja loput kaksi eivät olleet varmoja.

KUVIO 10b Ammattilaisten tyytyväisyys oppaaseen

Näitä kymmentä väittämää tarkensimme vielä avoimella kysymyksellä ”Millaisiin tilanteisiin opas on tarjonnut apua?”. Kysymyksiin vastattiin seuraavasti:

”Ymmärrys lisääntyi kaksosten liittymisestä toisiinsa”

”lasten eri tarpeet arjessa”

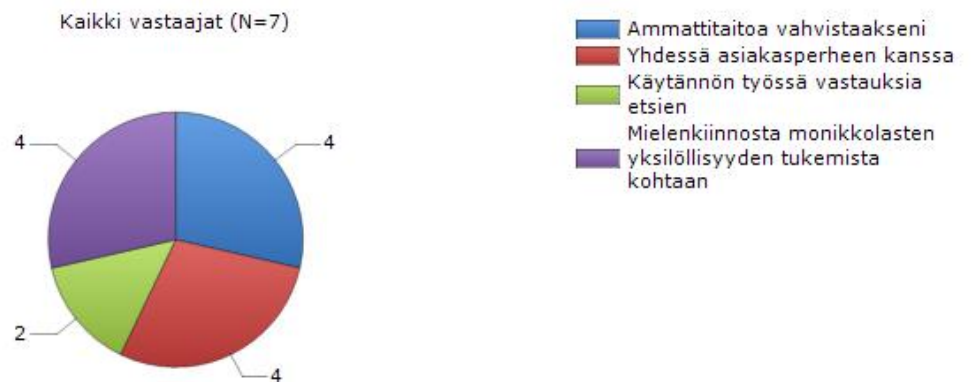
”perheen arjen pulmiin, miten nukuttaa, syöttää, vaatettaa, ym.”

Koska vastauksia tuli vain kolme ja ne olivat melko lyhyitä, niiden tarkempaa analyysia on vaikea tehdä. Tyydymmekin vain toteamaan, että näissä vastauksissa vaikutti korostuvan asiakasperheen arjen tukeminen.

Edellä kuvatun kymmenen väittämän lisäksi esitimme oppaaseen liittyen vielä kaksi väittämää, joita vastaajan oli myös halutessaan mahdollista täydentää avoimella vastauksella. Väittämään ”Jäin kaipaamaan lisätietoa” vastasi vain kaksi osallistujaa arvoilla 3 ja 4. Sitä, millaista lisätietoa vastaajat jäivät kaipaamaan, ei oltu avoimilla

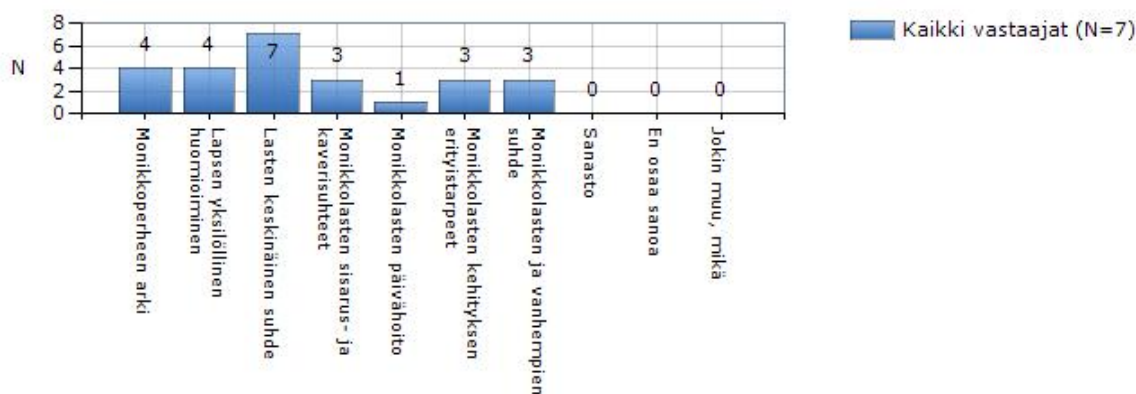
vastauksilla täydennetty. Puolestaan väittämään ”opas on helposti saatavilla” vastasivat jälleen kaikki 7 vastaajaa. Tämä väittämä jakoi vastaajien mielipiteitä. Saatavuutta arvioitiin skaalalla 2-5; samaa mieltä oli 3 vastaajaa, toiset 3 eivät olleet varmoja ja yksi oli eri mieltä. Avoimeen kysymykseen ”... mikä helpottaisi oppaan saatavuutta?” oli ehdotettu ” *selkeä yksi per kunta esim.varhaiskasvatukseen jakaluna* ”.

Pyysimme vastaajia myös valitsemaan, missä tilanteissa on opasta käyttänyt. Vaihtoehtoista oli mahdollista valita useampi. Kuten kuviosta 11 ilmenee, opasta oltiin käytetty eniten oman ammattitaidon vahvistamiseen (4/7), mielenkiinnosta monikkolasten yksilöllisyyden tukemista kohtaan (4/7) sekä työskennellessä yhdessä asiakasperheen kanssa (4/7) . Opasta oltiin kätetetty myös käytännön työssä vastauksia etsien (2/7)

KUVIO 11 Tilanteet, joissa opasta oli käytetty

Kysyimme vielä, mitkä oppaan aiheista vastaajat kokivat hyödyllisimpänä (kuvio 12). Vaihtoehdot olimme laatineet opaskirjan sisällysluettelon perusteella ja niistä oli mahdollista valita neljä sopivinta.

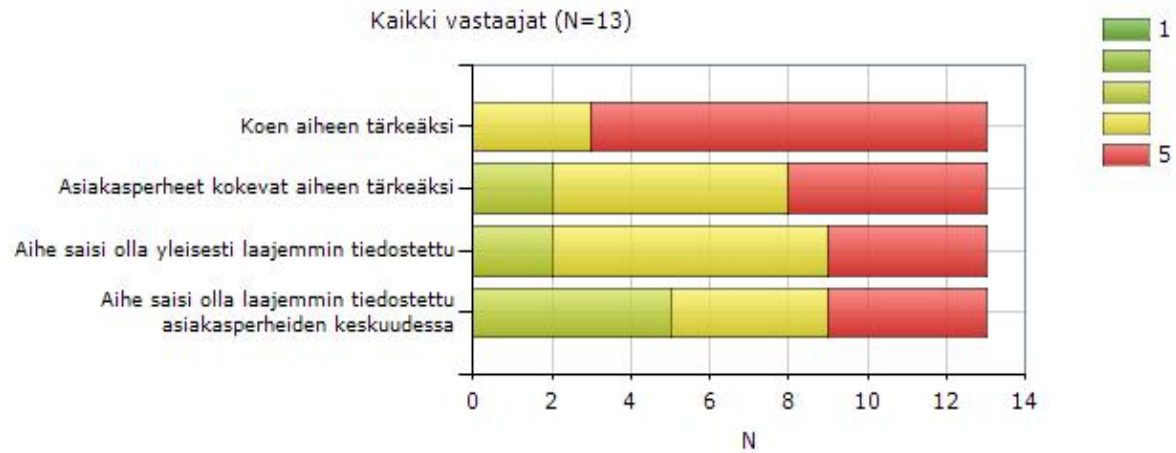

KUVIO 12 Aihealueiden hyödyllisyys, ammattilaiset

Selkeästi hyödyllisimmäksi koettiin lasten keskinäistä suhdetta käsittelevä aihealue. Tämän olivat valinneet kaikki 7 vastaajaa. Vaihtoehdot ”monikkoperheen arki” ja ”lapsen yksilöllinen huomioiminen” valitsi 4 vastaajaa. Sisarus- ja kaverisuhteet, kehityksen erityistarpeet sekä lasten ja vanhempien suhteen valitsi kunkin 3 vastaajaa. Ainoastaan yksi vastaaja koki hyödyllisimmäksi monikkolapsen päivähoitoa, mikä on siitä yllättävä havainto, että suurin osa oppaaseen perehtyneistä oli juuri päivähoitoa ammattilaisia.

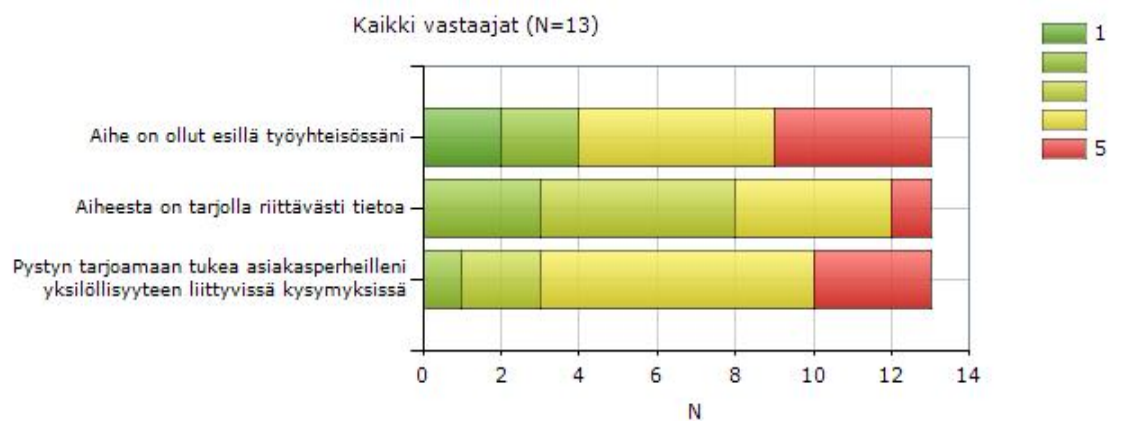
6.2.3 Tulokset monikkolasten yksilöllisyydestä

Kaikki 13 tutkimukseemme vastanneista neuvoloiden ja päivähoitoa ammattilaisista pitivät aihetta tärkeänä. Samoin suurin osa oli sitä mieltä, että asiakasperheet kokevat aiheen tärkeäksi (11/13) ja että aihe saisi olla yleisesti laajemmin tiedostettu (11/13). Suuri osa (8/13) vastaajista oli myös sitä mieltä, että aihe saisi olla laajemmin tiedostettu asiakasperheiden keskuudessa.

Kuvio 13a Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, ammattilaiset

Vastaajat eivät olleet yhtä mieltä siitä, että monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta on riittävästi tietoa tarjolla; 5 vastaajaa oli samaa mieltä, 3 eri mieltä ja 5 ei ollut asiasta varma. Suurin osa (10/13) koki pystyvänsä tarjoamaan tukea asiakasperheille aiheeseen liittyvissä kysymyksissä. Vastaajista enemmistöllä (9/13) aihe näyttäisi olleen myös esillä työyhteisössä. Niillä neljällä joilla asia ei ollut esillä työyhteisössä, 3 ilmoitti työpaikakseen neuvolan.

Kuvio 13b Monikkolasten yksilöllisyys yleisesti, ammattilaiset

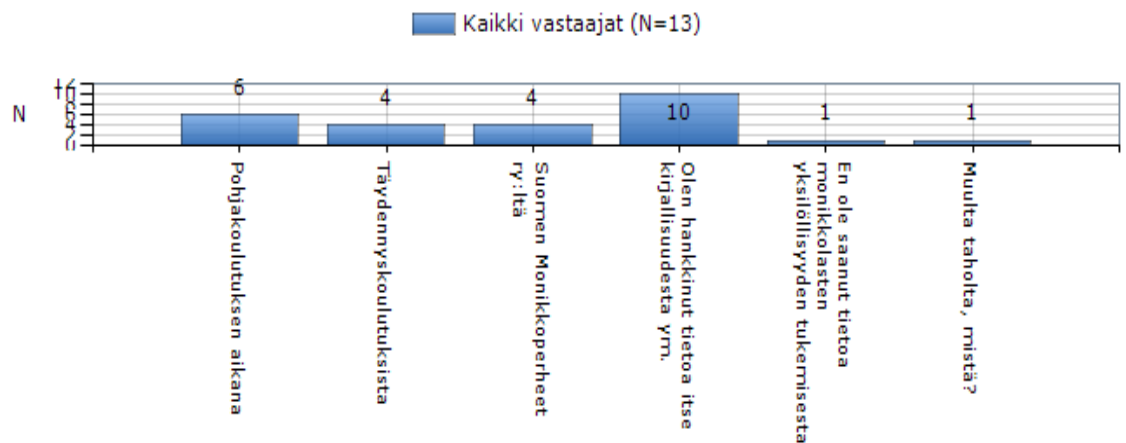
Avoimeen kysymykseen ”miten omassa työssäsi tuet monikkolasten yksilöllisyyttä, mitä seikkoja koet tärkeäksi?” saimme yhteensä kuusi vastausta, joissa painottui eniten lapsen kohtaaminen yksilönä. Saimme seuraavanlaisia vastauksia:

”Puhutaan lapsesta nimellä ja yhden lapsen asiat kerrallaan.”

”Kohtaamalla heidät yksilönä ja käymällä esim vasu keskustelut erikseen”

”Lapset sijoitetaan eri ryhmiin jotta saisivat muitakin kavereita kuin toisensa.”

Kysyimme myös, mistä vastaajat ovat saaneet tietoa monikkolasten yksilölliseen tukemiseen liittyen. Vaihtoehtoista oli mahdollista valita useampi. Kuten kuviosta 14 käy ilmi, vastaajista suurin osa (10/13) oli hakenut itse tietoa muun muassa kirjallisuudesta. Tietoa oltiin saatu myös pohjakoulutuksen aikana (6/13), täydennyskoulutuksesta (4/13) ja Suomen monikkoperheet ry:ltä (4/13). Yksi vastaaja ei ollut saanut aiheesta lainkaan tietoa ja yksi oli saanut tietoa muulta taholta, ”kollegalta”.

KUVIO 14 Tiedonsaanti monikkolasten yksilöllisyydestä, ammattilaiset

Vastaajilla oli lopuksi mahdollisuus kommentoida aihetta avoimesti. Kysymykseen ”muuta sanottavaa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen?” muun muassa näin:

”lapset erilaisia, eritasoisia, matkimista paljon jokainen on oma yksilönsä”

”Jokainen meistä on oma persoonansa, olipa kyse monikkolapsista tai muista, se on hyvä aina muistaa!”

Avoimissa vastauksissa näyttäisi korostuvan ajatus siitä, että monikkolasten kohdalla yksilöllisyyttä tulisi pitää samalla lailla selviönä kuin kenen tahansa lapsen kohdalla.

7 YHTEENVETO

Tutkimustuloksemme koostuivat monikkolasten vanhempien (N=89) ja ammattilaisten vastauksista (N=13). Molempien ryhmien vastaukset on koottu tässä kappaleessa yhteen aihepiireittäin.

Perheiden kyselyn tulokset koostuvat ainoastaan äitien vastauksista. Lähes kaikilla heistä oli perheessään kaksoset. Suurimmalla osalla monikot olivat epäidenttisiä, ja iältään 1-3-vuotiaita. Ikäjakauma ulottui kuitenkin yli 6-vuotiaisiin. Vastanneet perheet sijoittuivat ympäri Suomea, suurin osa tuli kuitenkin Etelä-Suomesta. Ammattilaisten kyselyihin vastanneista enemmistö työskenteli neuvoloissa, ja suurimmalla osalla heistä oli toisenasteen tutkinto. Lähes kaikilla heistä oli takanaan pitkä työura. Vastaajista jokaisella oli jonkinlainen kokemus monikkoperheistä. Enemmistö vastaajista työskenteli Etelä- tai Keski-Suomessa.

Suurimmalle osalle vanhemmista Suomen Monikkoperheet ry:n opas ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” (2010) ei ollut tuttu tai he eivät olleet siihen perehtyneet. Näistä vanhemmista lähes kaikki olivat kuitenkin kiinnostuneita tutustumaan oppaaseen. Alle kolmannekselle vastaajista opas oli ennalta tuttu. Ammatillisista opas oli tuttu noin puolelle, heistä suurin osa

työskenteli päivähoidon kentällä. Niistä, joille opas ei ollut tuttu, enemmistö oli kiinnostunut tutustumaan oppaaseen.

Oppaaseen liittyviin kysymyksiin vastasivat vain oppaaseen jo aiemmin tutustuneet vastaajat. Vanhemmat olivat tutustuneet oppaaseen pääasiassa Suomen Monikkoperheet ry:n tai oman alueyhdistyksensä kautta. Oppaaseen oli tutustuttu myös tuttavien, internetin ja kirjaston kautta. Harva oli tutustunut siihen neuvolan tai päiväkodin kautta. Ammattilaiset puolestaan olivat tutustuneet oppaaseen Suomen Monikkoperheet ry:n ja työkavereiden tai työnantajan kautta.

Opas koettiin kaikkien vastaajien kesken pääsääntöisesti hyödylliseksi. Opasta pidettiin selkeänä ja helppolukuisena sekä tietoa ajankohtaisena ja asiantuntevana. Suurin osa kaikista vastaajista oli myös sitä mieltä, että opas huomioi eri ikäkausiin liittyvät kysymykset hyvin, vaikkakaan kolmannes vanhemmista ei ollut varma tästä väittämästä. Enemmistö vastaajista voisi myös suositella opasta muille perheille ja monikkolasten kanssa toimiville ammattilaisille.

Hieman yli puolet vanhemmista ei ollut varma, jäikö kaipaamaan lisätietoa oppaan luettuaan. Kolmannes olisi sitä puolestaan toivonut. Parannusehdotuksena kaivattiin tietoa muun muassa arjen konkreettisiin tilanteisiin. Suuri osa vanhemmista ei ollut myöskään varma, oliko opas tarjonnut apua arjen tilanteisiin. Kolmasosan mielestä se oli kuitenkin sitä tarjonnut. Siihen, millaisiin arjen tilanteisiin opas on tarjonnut apua, nousi vanhempien avoimissa vastauksissa eniten esiin kasvatuksellisiin kysymyksiin saatu tuki ja ymmärrys. Myös ammattilaisten mielipiteitä tämä väittämä jakoi. Ammattilaiset totesivat käyttäneensä opasta eniten ammattitaitoa vahvistaakseen, mielenkiinnosta monikkolasten yksilöllisyyden tukemista kohtaan, sekä yhdessä asiakasperheen kanssa.

Kaikista vastaajista suurin osa ei ollut varma, herättikö opas kiinnostuksen lisätiedon hakemiseen. 40 % vanhemmista koki oppaan hinta-laatusuhteen olevan hyvä, samoin suurin osa ammattilaisista. Enemmistö vanhemmista oli sitä mieltä, että opas on

helposti saatavilla. Ammattilaisista vain osa oli tämän väittämän kanssa samaa mieltä. Saatavuuden parantamiseksi perheet toivoivat muun muassa neuvolan aktiivisuutta.

Oppaan aihealueista kaikki vastaajat kokivat kiinnostavimmaksi lapsen yksilöllisen huomioimisen ja lasten keskinäisen suhteen. Myös monikkolasten sisarus- ja kaverisuhteet, monikkoperheiden arki ja monikkolapsen kehityksen erityistarpeet keräsivät vastaajilta suosiota. Vain vähän kiinnostusta herättivät monikkolapsen päivähoito ja monikkolasten ja vanhempien suhde.

Kaikki ammattilaiset ja lähes kaikki perheet kokivat yksilöllisyyden tukemisen aiheena tärkeäksi. Suurin osa oli sitä mieltä, että aiheen tulisi olla yleisesti laajemmin tiedostettu. Perheiden mielestä aihe saisi olla sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa laajemmin tiedostettu, samoin osa ammattilaisista oli sitä mieltä, että aihe saisi olla paremmin tiedostettu myös perheiden keskuudessa. Ammattilaisten mukaan aihe on kuitenkin asiakasperheille tärkeä. Avoimet vastaukset tukivat näitä tuloksia. Yksilöllisyys näkyi perheiden arjessa lasten persoonallisuudessa, erilaisina mieltymyksinä, oman ajan järjestämisenä, yksilöllisyyden tiedostamisena, erilaisina vaatteina sekä nimillä puhutteluna.

Lähes puolet perheistä koki, ettei monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen ollut saatavilla riittävästi tietoa. Ammattilaiset vastasivat samansuuntaisesti. Valtaosa perheistä totesi, etteivät olleet saaneet aiheeseen liittyen tukea myöskään ammattilaisilta. Kuitenkin tähän kyselyyn valikoituneista ammattilaisista lähes kaikki kokivat pystyvänsä tarjoamaan asiakasperheilleen tukea aiheeseen liittyvissä kysymyksissä. Monilla aihe oli ollut esillä myös työyhteisöissä.

Yli puolet perheistä ja lähes kaikki ammattilaiset olivat hankkineet itse tietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen. Ammattilaiset olivat saaneet tietoa myös pohja- tai täydennyskoulutuksista sekä Suomen Monikkoperheet ry:ltä. Myös monet

perheet olivat saaneet tietoa Suomen Monikkoperheet ry:n kautta. Vajaa neljännes perheistä ei ollut saanut aiheesta tietoa lainkaan.

Ammattilaiset kertoivat tukevansa työssään monikkolasten yksilöllisyyttä pääasiassa kohtaamalla lapset yksilöinä. Ammattilaiset korostivat ajatusta siitä, että monikkolasten kohdalla yksilöllisyyttä tulisi pitää samalla lailla selviönä kuin kenen tahansa lapsen kohdalla. Perheet kokivat, että vaikka asiaa tulisi korostaa enemmän, on monikkous osa arkea ja myönteinen tekijä monikkolasten elämässä.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Tutkimusprosessin pohdinta

Tutkimusprosessi oli alusta alkaen mielenkiintoinen ja innostava. Meistä ei kummallakaan ole aiempaa kokemusta tutkimustyöstä, mutta prosessin aikana opimme paljon uutta erityisesti määrällisen tutkimuksen teosta. Kokemus oli antoisa, ja jos nyt lähtisimme tekemään uutta tutkimusta, tietäisimme mitä edessä olisi, ja osaisimme huomioida asioita ja arvioida valintojamme etukäteen tämän kokemuksen pohjalta.

Lähdeaineistoa kootessamme perehdyimme monikkolasten kasvuun ja kehitykseen, monikkoperheiden hyvinvointiin sekä yhteiskunnan tukimuotoihin liittyvään tutkimus- ja teorian tietoon. Tällainen tieto on meille työelämää ajatellen erittäin arvokasta. Tutkimustuloksista saimme myös näkökulmaa erityisesti siihen, miten monikkolasten vanhemmat kokevat lastensa yksilöllisen kasvatuksen. Sitä kautta opinnäytetyö antoi myös valmiuksia asiakasperheiden kohtaamiseen tulevaisuudessa. Luonnollisesti tutustuimme myös oppaaseen ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua”, ja tulevana sosiaalialan

ja varhaiskasvatuksen ammattilaisina pystymme sitä itsekin hyödyntämään työssämme. Opinnäytetyömme teoriapohjasta päätimme kuitenkin tietoisesti jättää oppaan pois, sillä halusimme työssämme pyrkiä objektiivisuuteen, hankkien teorialtetta muista lähteistä kuin tutkimuskohteestamme.

Tutkimusaineiston keräämiseksi päädyimme tekemään erilliset sähköiset palautekyselyt monikkolasten perheille ja ammattilaisille. Vaikka ammattilaisten vastaajamäärä jäi pieneksi, uskomme kuitenkin saaneemme näin yksityiskohtaisempaa aineistoa. Erillisten kyselyiden tekeminen ei tuottanut meille hyötyänsä nähden suunnatonta työmäärää.

Vastaajat palautekyselyihimme valikoituivat eritavoin. Perheille kysely oli avoin verkkokysely Suomen Monikkoperheet ry:n verkkosivuilla. Suomen Monikkoperheet ry:n aiempien kokemusten mukaan perheet ovat olleet aktiivisia vastaajia ja tämä ennuste kävi iloksemme toteen tälläkin kertaa tutkimuksemme kohdalla. Ammattilaisten aineistoa lähdimme keräämään Suomen Monikkoperheet ry:n tietojen mukaan niiltä tahoilta, jonne opasta ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” oli myyty. Näin ajattelimme saavamme vastauksia nimenomaan niiltä ammattilaisilta, joille opas on ennalta tuttu. Ammattilaisilta osasimme odottaa hieman perheitä heikompaa vastausaktiivisuutta. Ammattilaisten vastausprosentin jääminen 10 % (13 vastausta) oli kuitenkin oletettua pienempi.

Oman ammatillisen kasvun näkökulmasta olisi ollut mielenkiintoista saada enemmän tietoa juuri varhaiskasvatuksen ammattilaisten ajatuksista monikkolapsiin liittyen. Perheiden tukemisen kannalta myös neuvolassa työskentelevien näkökulmaa olisi ollut mukava saada lisää, onhan neuvola yksi keskeinen perhepalvelu ja päivähoidon yhteistyökumppani. Mielenkiintoinen havainto oli kuitenkin, että vaikka päivähoidon edustajilta saimme vähemmän vastaajia, oli heitä enemmän siinä joukossa, jolle Suomen Monikkoperheet ry:n opas oli tuttu. Tähän voi ehkä olla syy työn luonteessa;

päiväkodit työyhteisöinä ovat isompia, joten voi olla, että vastaajaksi on tarkoituksella valikoitunut henkilö, jolle opas on tuttu.

Päiväkotien henkilöstön huono vastausprosentti sai meidät pohtimaan, miksi kyselymme ei saanut varhaiskasvatuksen ammattilaisia aktivoitumaan. Mietimme jo etukäteen, että kyselymme sijoittui kiireiseen aikaan, kevääseen, jolloin etenkin päiväkotien arjessa ovat kevätjuhla ja muut valmistelut kiireisimmillään. Halusimme toteuttaa kyselyn joka tapauksessa keväällä 2011 suunnitellun aikataulun mukaisesti. Huomioitavaa on myös se, että päivähoidon henkilökunnalla on kokemuksiemme mukaan arjessa hyvin minimaalinen aika käytettävänä tietokoneella työskentelyyn. Useissa yksiköissä on käytettävissä vain yksi tietokone, jota koko henkilöstö yhdessä käyttää.

Voi olla, että vaikka päivähoidon henkilökunnalla olisikin ollut suurempaa halukkuutta vastata kyselyymme, eivät heidän muut resurssinsa antaneet siihen myöten. Syytä on kuitenkin pohtia, olisiko meidän kannattanut alun perinkin lähestyä ammattilaisia eri keinoin. Olisiko kyselyä pitänyt lähettää satunnaisesti ympäri Suomen eri päiväkoteihin ja neuvoloihin. Perinteinen paperinen kyselylomake olisi kenties saanut paremman vastaanoton, jos henkilöstöllä huonosti mahdollisuuksia työskennellä tietokoneella. Toisaalta anonymiteetin varmistumisen kannalta sähköinen kysely tuntui luotettavammalta; postittamalla kyselyn työpaikoille, emme olisi mitenkään voineet varmistua täysin siitä, etteivät vastaukset päädy ulkopuolisten luettavaksi.

Aiemman kokemuksen puuttuessa tutkimustulosten analysointi mietitytti meitä etukäteen kovasti. Tuntui ettemme tienneet mitä kautta tuloksiin pureutuisimme. Huomasimme kuitenkin pian, että jännitimme asiaa turhaan. Digiumin kautta meidän oli mahdollista hyödyntää erilaisia kuvioita ja saada käyttöömme hyvin erilaisia muuttujia tuloksistamme. Tutkimustulosten auki kirjoittaminen tapahtui onnistuneen aineistonkeruuprosessin ansiosta suhteellisen sujuvasti.

Aloittaessamme prosessia syksyllä 2011 loimme työskentelyllemme löyhän aikataulun, jossa onnistuimme pysymään hyvin. Tutkimusprosessi eteni koko ajan aikataulussaan emmekä kohdanneet matkan varrella suurempia ongelmia. Olimme onnistuneet varaamaan tutkimuksen tekoon riittävästi aikaa ja resursseja. Olimme molemmat koko projektin ajan motivoituneita ja pyrimme tietoisesti tuottamaan mahdollisimman hyvää jälkeä. Yhteistyömme parina sujui ongelmitta ja yhteytemme Suomen Monikkoperheet ry:hyn säilyi koko ajan tiiviinä. Tuntui hienoa, että opinnäytetyömme lähti liikkeelle toimeksiantajamme tarpeesta käsin. Oli mukava tehdä tutkimus Suomen Monikkoperheet ry:lle, sillä he olivat aidosti kiinnostuneita työstämme ja valmiita antamaan panostaan työllemme. Tutkimuksemme valmistuttua kirjoitamme valtakunnalliseen Suomen Monikkoperheet ry:n jäsenlehteen artikkelin tutkimuksemme keskeisimmistä lähtökohdista ja tuloksista. Toivomme, että tämä tuo julkisuutta työllemme ja sitä kautta lisää työmme vaikuttavuutta.

8.2 Tutkimustulosten pohdinta ja johtopäätökset

Pohdimme ja teemme tutkimustuloksista johtopäätöksiä pääasiassa tutkimuskysymyksiemme pohjalta. Rinnastamme johtopäätöksissä perheiden ja ammattilaisten tuloksia siltä osin kuin se on mahdollista, sekä peilaamme tuloksia aiempaan teorian tietoon. Ennen johtopäätösten tekemistä pohdimme muutamia taustatiedoista esiin nousseita havaintojamme.

Ensinnäkin vanhempien kyselyssä Keski-Suomen alueen huono vastausprosentti suhteutettuna muun Suomen vastaajamääriin aiheutti meissä ihmetystä. Jyväskylässä toimii aktiivinen, Suomen ainoa Suomen Monikkoperheet ry:n toimisto ja alueellista yhdistystoimintaa on olemassa. Olisimme olettaneet, että Keski-Suomesta olisi löytynyt enemmän perheitä vastaajiksi. Myös ammattilaisten kyselyssä vastaajissa oli nähtävissä alueellista hajontaa. Ammattilaisten vastauksia kertyi Etelä-Suomen jälkeen Keski-Suomen alueelta eniten Pohjois-Suomesta ja

Ahvenanmaalta ei ollut tullut lainkaan vastauksia. Koska emme itse käyneet läpi järjestön tilaajaluetteloa, emme suinkaan voi olla varmoja, että opasta oli myyty tasaisesti ympäri Suomea. Pohdimme jo aiemmin sitä, olisiko ammattilaisten kysely kannattanut toteuttaa postikyselynä. Sen lisäksi että vastausprosentti olisi saattanut nousta, olisimme ehkä pystyneet saamaan vastauksia tasaisesti koko maasta.

Huomioitavaa myös on, että vanhempien vastaukset koostuivat ainoastaan äitien vastauksista. Tämä lienee tyypillinen ilmiö; äidit saattavat olla muutenkin aktiivisempia lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä ja naiset yleisesti tutkimuksiin osallistujina. On syytä pohtia, olisivatko tutkimustulokset poikenneet, jos olisimme saaneet myös isien vastauksia mukaan tutkimukseen. Ammattilaisilta emme kysyneet vastaajien sukupuolta.

8.2.1 Opas monikkolasten kasvatuksen tukena

Yhteistyökumppanillemme Suomen Monikkoperheet ry:lle, oli tärkeä saada tutkimuksemme kautta tietoa siitä, kuinka heidän tuottamaa opasta ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua”(2010) on pystytty hyödyntämään monikkoperheissä sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa. Olimme tutkimuksessamme erityisesti kiinnostuneita siitä, kuinka opas on toiminut tukena monikkolasten yksilöllisessä kasvatuksessa. Ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi muodostuikin, millä tavoin Suomen Monikkoperheet ry:n opas on tukenut perheitä ja ammattilaisia monikkolasten päivittäisessä kasvatuksessa.

Perheet sekä ammattilaiset, joille opas oli tuttu, pitivät opasta yleisesti hyödyllisenä, helppolukuisena, oppaan sisältöä asiantuntevana, ja oppaan nähtiin huomioivan eri ikäkausiin liittyvät kysymykset pääsääntöisesti hyvin. Perheet kokivat oppaan lisänsä monikkolasten yksilöllisyyden tiedostamista aiheena niin perheen sisäisesti kuin läheistenkin keskuudessa. Oppaan koettiin tukeneen perheitä monikkolasten

kasvatuksellisissa seikoissa ja muutamassa avoimessa vastauksessa mainittiin, että oppaasta oli haettu näkökulmaa monikkolasten päivähoitollisissa seikoissa, kuten sijoittavatko monikkolapset samaan vai eri ryhmään päivähoidossa. Kyselyymme vastanneista ammattilaisista suurin osa oli käyttänyt opasta ammattitaitoa vahvistaakseen, yhdessä asiakasperheen kanssa sekä mielenkiinnosta monikkolasten yksilölliseen tukemiseen liittyen.

Oppaan ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” aihealueista kiinnostusta eniten herättivät niin perheissä kuin ammattilaisissakin samat aiheet. Ammattilaiset kokivat selvästi oppaan kiinnostavimmaksi aihealueeksi lasten keskinäisen suhteen. Tämä on ymmärrettävää, sillä esimerkiksi ammattilaiset päivähoidossa ovat mukana perheen kanssa tekemässä päätöstä monikkolasten ryhmäkysymyksissä sijoittaako monikkolapset samaan vai eri ryhmään. Tässä tilanteessa ammattilaisen on olennaista ymmärtää monikkolasten keskinäisestä suhteesta enemmän, jotta keskinäistä suhdetta voi tukea myönteisesti niin ryhmävalintoja tehdessä kuin myös myöhemmin muussa päiväkotiarjessa. Toinen suosiota kerännyt aihealue oli lapsen yksilöllinen huomioiminen.

Perheet kokivat oppaan aihealueista kiinnostavimmaksi lasten yksilöllisen huomioimisen. Toinen paljon kiinnostusta herättänyt aihealue oli lasten keskinäinen suhde, kuten ammattilaisillakin. Näiden kahden aihealueen suosiosta voisi tehdä johtopäätöksen, että aiheet ovat antaneet vastauksia sellaisiin kysymyksiin, joita niin ammattilaiset kuin perheetkin ovat kaivanneet ja niiden kautta opas on parhaiten pystynyt tukemaan käyttäjiään. Etenkin perheiden avoimista vastauksista monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen nousi vahvasti esille se, ettei osa perheistä ollut saanut tukea neuvolan tai päivähoidon ammattilaisilta monikkolasten yksilölliseen huomioimiseen liittyen lainkaan. Ammattilaisten vastauksista nousi taas esille se, että jos monikkoustietoa on halunnut hakea, on se täytynyt tehdä itse. Ammattilaiset olivat etsineet tietoa muun muassa kirjallisuudesta tai hakemalla sitä Suomen Monikkoperheet ry:ltä. Monelta ammattilaiselta tiedon haku jää varmasti

muiden työtehtävien vuoksi tekemättä, mikä selittäisi perheiden vastauksista noussutta tuen puutetta. Tästä asetelmasta ja näistä tuloksista voi tehdä johtopäätöksen, että Suomen Monikkoperheet ry:n ja samalla tämän oppaan asema monikkoustiedon välittäjänä on tällä hetkellä hyvin tärkeä niin perheille kuin ammattilaisille.

8.2.2 Oppaan kehityskohdat

Toinen tutkimuskysymyksistämme koski oppaan kehityskohtia. Olisi hienoa, jos Suomen Monikkoperheet ry:n olisi mahdollista kehittää opasta ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua ja kehitystä” tutkimustuloksiemme perusteella. Molempien vastaajaryhmien vastaajat olivat oppaaseen pääsääntöisesti tyytyväisiä, mutta tutkimustuloksista kuitenkin nousi esille muutamia parannusehdotuksia. Parannusehdotukset koskivat lähinnä oppaan hyödynnettävyyttä arjessa sekä oppaan saatavuutta.

Tutkimustuloksiemme mukaan vain 35 % kysymykseen vastanneista perheistä koki oppaan tarjonneen apua arjen tilanteisiin. Myös ammattilaisten vastaukset olivat hyvin vaihtelevia tämän suhteen. Näistä tuloksista voi tehdä johtopäätöksen, ettei opas pystynyt vastaamaan käyttäjien tarpeisiin tältä osin toivotulla tavalla. Oppaan kehityskohtana voisi pitää sen sisällön tuomista vieläkin enemmän arkea palvelevammaksi ja joiltain osin konkreettisemmaksi. Tuloksien mukaan perheet jäivät odottamaan oppaalta enemmän etenkin konkreettisia neuvoja arkeen.

Nämä edellä mainitut tulokset oppaasta ovat mielestämme ymmärrettäviä, kun peilaa niitä oppaan sisällön muotoon ja monikkolasten vanhempien elämäntilanteeseen. Oppaassa on perehdytty ja pohdiskeltu monikkolasten yksilöllisyyttä monilta eri kanteilta ja oppaassa tuodaan paljon esille juuri sitä, että jokainen lapsi on yksilö ja kasvatukselliset ratkaisut tulee tehdä yksilöllisesti harkiten. Onkin totta että yleispäteviä ohjeita on vaikea antaa. Mutta kuten toimme

teoriaosuudessamme esille, monikkoperheiden arki on haastavaa ja useampi lapsi vie vanhemmilta enemmän voimavaroja kuin yhden lapsen kasvattaminen.

Monikkolasten vanhemmilla ei välttämättä ole resursseja kasvatuksellisten asioiden pohtimiseen siinä määrin kuin he haluaisivat. Tällaisia seikkoja tuotiin esiin myös meidän tutkimuksemme avoimissa vastauksissa. Huomioitavaa on myös se, että vastanneilla perheillä oli suurimmalla osalla 1-3-vuotiaat monikot perheessään.

Ylityöllistetyn vanhemman, joka haluaisi tukea monikkolastensa yksilöllisyyttä, voi olla kuitenkin vaikea saada kiinni oppaan kautta siitä, mikä sitten olisi sitä riittävää yksilöllisyyden tukemista ja yksilöllistä monikkolasten kasvatusta.

Kenties jonkinlainen koonti tärkeistä monikkolasten yksilöllisyyttä tukevista perusseikoista oppaaseen olisi varmasti tervetullut. Koonti voisi olla tyyliältään selkeä muistilista otsikolla ”näin tuet monikkolapsesi yksilöllistä kasvua” tai ”huomio ainakin nämä yksilöllisessä kasvatuksessa”. Tästä koonnista kiireisen vanhemman olisi mahdollista helposti tarkistaa, missä kohdissa on onnistuttu ja missä kohdissa olisi vielä petrattavaa monikkojen yksilöllisyyden tukemisen suhteen. Tietoa yksilöllisyydestä on jo saatavilla Suomen Monikkoperheet ry:n internetsivuilla (Suomen Monikkoperheet ry, 2012), mutta yhdistämällä tiedon juuri oppaaseen, saatettaisiin sekä lisätä aiheen yleistä tiedostettavuutta että oppaan levikkiä; koonnin myötä aiheesta kiinnostuneet kasvattajat voisivat tilata oppaan syventyäkseen aiheeseen paremmin. Myös ammattilaiset voisivat hyödyntää tätä koontia ja sen sanomaa olisi helppo levittää asiakasperheille. Samalla koonti tärkeimmistä yksilöllisyyden tukemisen seikoista toimisi oppaan ja Suomen Monikkoperheet ry:n mainoksena.

Toinen mielenkiintoinen seikka oli se, että perheistä vain 2 oli tutustunut oppaaseen neuvolan tai päivähoidon kautta. Se on pieni määrä ajatellen vastaajien kokonaismäärää (89), ja että opasta on tietojemme mukaan myyty ainakin 131 kappaletta ympäri Suomen päiväkoteihin ja neuvoloihin. Tästä voinee tehdä johtopäätöksen, että ammattilaiset eivät ole ottaneet opasta yleisesti työvälineekseen, vaikka kyselyymme vastanneista ammattilaisista osa sitä totesikin

käyttäneensä. Oppaan kehityskohtana voisi pitää sen saamista paremmin ammattilaisten käyttöön. Kuten teoriaosuudessa toimme ilmi, ovat neuvolat ja päiväkodit yhteiskunnan tärkeitä tukimuotoja lapsiperheille ja niillä on avainasema lasten myönteisen kasvun ja kehityksen seurannassa ja tukemisessä. Oppaan saamista ammattilaisten käyttöön voisi pitää myös ammattilaisten ja asiakasperheiden kannalta edunmukaisena. ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua” on yksi Suomen ainoista monikkolasten kasvua, kehitystä ja kasvatusta yksilöllisyyden näkökulmasta lähestyvä opas. Tuloksiemme mukaan myös perheet toivoisivat saavansa ammattilaisilta enemmän tukea monikkolasten yksilöllisyyden tukemiseen liittyen ja muutamat perheet olivat sitä mieltä, että opasta tulisi tuoda enemmän muun muassa neuvoloissa esille.

Pohdimme jo aiemmin, sitä, että oppaan käytettävyyttä arjessa voisi helpottaa lisäämällä oppaaseen jonkinlaisen koonnin tärkeistä seikoista monikkolasten yksilölliseen tukemiseen liittyen. Tätä oppaaseen lisättyä koontia voisi teettää myös erillisinä ohjeistuksina ja sitä voisi jakaa ilmaiseksi ammattilaisille eteenpäin levitettäväksi. Tämä ilmainen ohjeistus olisi ammattilaisten yksinkertainen työväline, ja sitä ammattilaisten olisi helppo käyttää levittäen samalla tietoa aiheesta eteenpäin. Tällainen tiivistetty ohjeistus monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta mainostaisi myös itse opasta ja Suomen Monikkoperheet ry:tä, eikä veisi tuloja oppaan myynnistä, parhaassa tapauksessa se jopa lisäisi oppaan myyntiä.

Tuloksissa tuli esille, että osa perheistä toivoi opasta ilmaisjakeluna tai ilmaiseksi ladattavana verkkoversiona, mutta tällöin Suomen Monikkoperheet ry ei saisi tuottoa oppaasta kustantamaan järjestön toimintaa. Yksi oppaan saatavuutta helpottava seikka voisi olla maksullinen verkkoversio oppaasta, joka olisi mahdollista ladata opasta edullisemmalla hinnalla verkosta kotikoneelle. Hinta olisi mahdollista pitää alhaisena, sillä verkkoversioon ei tule kirjapaino- ja kuljetuskustannuksia.

8.2.3 Perheiden ja ammattilaisten ajatuksia monikkolasten yksilöllisyydestä yleisesti

Kolmas tutkimuskysymyksemme oli, kuinka monikkolasten yksilöllisyys aiheena on yleisesti tiedostettu ja pidetäänkö sitä tärkeänä. Tutkimuksemme mukaan aihe on tärkeä monikkolasten vanhemmille ja suurin osa kiinnittääkin huomiota yksilölliseen kasvatukseen. Vanhemmat mainitsivat avoimissa vastauksissa samoja keinoja tukea yksilöllisyyttä, joita jo teoriaosuudessamme Kumpula (2005,2010), Lipponen (2009) sekä Åkerman ym. (2009) ovat tuoneet esille. Lasten halutaan antaa kasvaa omina persooninaan, heitä puetaan eri tavoin ja heille järjestetään omaa aikaa. Kuitenkin Lipposen (2009) mukaisesti muutamat vanhemmat kertoivat kokevansa yksilöllisyyden tukemisen myös haastavaksi. Vanhemmat toivat esiin myös siitä, että vaikka vertailua ja niputtamista halutaan välttää, monikkous voi kuitenkin olla myönteinen osa lapsen identiteettiä ja sisarussuhteena ainutlaatuinen.

Myös kyselymme 13 ammattilaisvastaajalle aihe vaikutti olevan tärkeä. Vaikka ammattilaisten avoimia vastauksia emme voineet analysoida teemoitellen saati tehdä niistä johtopäätöksiä, vastaukset tarjosivat kuitenkin yksilökohtaisesti ammattilaisten ajatuksia monikkolasten kohtaamisesta yksilöinä. Kaksi vastaajaa toi esiin ajatuksia siitä, että jokainen lapsi on oma yksilönsä, oli sitten kyse monikoista tai muista lapsista. Yksilöllisen tukemisen työmuotona mainittiin muun muassa juuri varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut. Molempien työkenttien edustajat toivat myös esiin sen, että lasten asioista tulisi keskustella erikseen. Myös muutamat vanhemmat painottivat avoimissa vastauksissaan tämän merkitystä. Säästää toki sekä vanhempien että työntekijöiden aikaa, jos monikkojen neuvola-ajat tai varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut varataan samalle päivälle, mutta tällöin on epäilemättä mahdollista, että lasten asiat käsitellään ikään kuin yhteisinä. Kuten Ylitölväkin (2009,74) on todennut, paljon on kiinni työntekijöiden asenteista ja motivaatiosta.

Suurin osa kaikista vastaajista oli myös sitä mieltä, että yksilöllisyyden tukeminen tulisi aiheena olla laajemmin tiedostettu sekä yleisesti. Teoriassamme (Lehtinen 2007, Lipponen 2009, Moilanen 2010) painotettiin ympäristön merkitystä monikkolasten identiteetin rakentumiselle. Vaikka vanhemmat kiinnittäisivätkin huomiota yksilölliseen kasvatukseen, läheisille aihe saattaa silti olla vieras. Muutama vanhempi toikin esille myös sen, että läheiset, kuten isovanhemmat, eivät välttämättä ymmärrä yksilöllisyyden merkitystä.

Lisäksi perheiltä saadut vastaukset näyttäisivätkin täsmäävän aiempiin tutkimustuloksiin tiedon ja tuen saannin haasteista. Kuten aiemmin teoriaosuudessamme totesimme, Lipposen (2009, 27; viitaten Heinoseen 2004 ja Perälä & Saloon 2003) sekä Pitkäsen (2012, 32) mukaan ainakin neuvoloiden tarjoama erityinen tuki koetaan usein perheissä puutteelliseksi. Tutkimuksessamme ilmeni samansuuntaisia tuloksia; vain 7 % vastaajista koki saaneensa riittävästi tietoa ammattilaistahoilta monikkojen yksilöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Myös avoimissa vastauksissa tuotiin voimakkaasti esille tuen saannin puutetta. Yleisesti hieman alle puolet vanhemmista oli myös sitä mieltä, ettei tietoa yksilöllisyyden tukemisesta ollut riittävästi saatavilla. 22 % vanhemmista ei ollut saanut lainkaan tietoa aiheesta, vaikka avoimista vastauksista päätellen yksilöllisyys tiedostettiin ja keinoja sen tukemiseen käytettiin. Eniten perheet näyttäisivätkin hakeneen tietoa itse esimerkiksi kirjallisuudesta.

Jo teoriaosuudessamme (sivut 25-26) toimme esiin Suomen Monikkoperheet ry:n roolia asiantuntijatahona ja monikkoihin liittyvän tiedon välittäjänä ja materiaalin tuottajana. Todennäköisesti perheet ovat hankkineet tietoa juuri järjestön suomeksi julkaisemista teoksista, sillä Suomen Monikkoperheet ry aluejärjestöineen oli eniten mainittu ulkopuolinen taho, jolta perheet olivat saaneet tietoa monikkolasten yksilölliseen tukemiseen liittyen. Sen lisäksi yhteensä 82 % vanhemmista, joille opas ”Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kehitystä” (2010) oli tuttu, oli tilannut tai tutustunut siihen järjestön kautta. Näistä tuloksista päätellen järjestöllä näyttäisi todella olevan merkittävä rooli tiedonvälittäjänä ainakin

perheiden osalta. Mikäli järjestön osaaminen saataisiin vielä tehokkaammin myös ammattilaisten käyttöön, tietoa ja tukea kasvatukseen pystyttäisiin jakamaan perheille jo vauva-aikana ja se tavoittaisi toivottavasti myös niitä monikkoperheitä, joille yksilöllisyyden merkitys on aiheena vieras.

8.2.4 Erot perheiden ja ammattilaisten välillä

Neljäntenä tutkimuskysymyksenämme oli, kuinka perheiden ja ammattilaisten ajatukset yksilöllisyyden tukemiseen liittyen mahdollisesti eroavat. Huomattavia eroavaisuuksia ei tutkimustuloksissa ilmennyt, vaan pääosin vanhempien ja ammattilaisten ajatukset aiheesta tukivat toisiaan. Lisäksi vertailun tekeminen olisi pieneksi jääneen ammattilaisotoksen myötä ollut kyseenalaista. Kuitenkin joitakin vastauksista ilmenneitä huomioita haluamme tuoda esille.

Aiempien tutkimusten mukaisesti (mm. Lipponen 2009, Pitkänen 2012), monikkolasten vanhemmat toivat sekä monivalinnoissa että avoimissa vastauksissaan voimakkaasti esille sen, ettei ammattilaisilta saatua tukea yksilölliseen kasvatukseen koeta riittäväksi ja aihe saisi olla laajemmin tiedostettu sosiaali- ja terveysalan palveluissa sekä koulussa. Kyselymme 13 ammattilaisvastaajan joukosta kymmenen koki kuitenkin pystyvänsä tarjoamaan riittävästi tukea asiakasperheille monikkojen yksilöllisyyteen liittyen. Kiinnitimme huomiota myös siihen, että ammattilaisvastaajistamme osan oli sitä mieltä, että monikkolasten yksilöllisyys saisi olla laajemmin tiedostettu myös asiakasperheiden taholta, vaikka lähes kaikki vanhemmat kokivat aiheen tärkeäksi.

Vaikka emme voi otoskoon takia päteviä rinnastuksia tai johtopäätöksiä tehdä, tällaiset yksittäiset havainnot ovat mielenkiintoisia. Niitä selittänee varmasti vastaajien mahdollinen valikoituminen, jonka olemme jo aiemmin (sivuilla 36, 66) tuoneet esille. Ammattilaisten vastauksissa ajatusta valikoitumisesta tukee se, että kaikilla oli tai oli aiemmin ollut monikkoperhe asiakkaanaan. Monella aihe oli myös

ollut esillä työyhteisössä. Lieneekin syytä pohtia, olisivatko tutkimustulokset saattaneet poiketa, jos vastaajiksi olisi valikoitunut suurempi otos täysin satunnaisia vastaajia.

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyömme synnytti myös ideoita jatkotutkimusaiheisiin. Ensinäkin tutkimusaineistoamme olisi ollut mahdollista tutkia vielä esimerkiksi vertaillen taustatietoja vastauksiin. Näkyikö vaikkapa vastaajavanhemman monikkolasten ikä vastauksissa? Entä lasten identtisyys? Työtä aloittaessamme ja kyselylomakkeita laatiessamme ajatuksena oli selvittää myös näitä seikkoja. Kahden erillisen kyselyn myötä tulosten analysointi ja tutkimuskysymyksiimme vastaaminen osoittautuivat kuitenkin niin laajoiksi käsitellä, että jouduimme luopumaan tällaisesta näkökulmasta.

Mikäli vastauksia ammattilaisten kyselyyn olisi tullut enemmän, olisi ollut mielenkiintoista tehdä vertailua neuvoloiden ja päivähoidon edustajien välillä. Vastauksissa olisi saattanut näkyä erot työkenttien luonteessa. Esimeriksi tässä suhteellisen pienessä aineistossamme näkyi se, että neljästä ammattilaisvastaajasta, joilla monikkolasten yksilöllisyys ei aiheena ole ollut esillä työyhteisössä, kolme työskenteli neuvolassa. Vaikka emme voikaan tehdä tästä mitään johtopäätöksiä, ajatuksena lienee kuitenkin mahdollista, että pedagogista keskustelua päiväkodeissa käydään koko talon sisällä, kun taas neuvolassa työskentely saattaa olla jonkin verran itsenäisempää. Tällainen päivähoidon ja neuvoloiden syvempi vertailu ja syy-seuraussuhteiden selvittäminen monikkolasten yksilöllisyyden tukijoina voisi olla yksi mahdollinen jatkotutkimuksen aihe.

Ammattilaisten osalta vastausprosentti jäi tässä tutkimuksessa pieneksi. Vaikka sisällytimme saamamme vähäiset vastaukset tuloksiin, ammattilaisten näkökulmia

voisi olla tarpeellista selvittää syvällisemmin, koskien sekä oppaan käyttöä että kenties monikkolasten yksilöllisyyttä yleisesti. Yksilöllisyyttä päivähoidossa on käsitelty aiemmin ainakin Sari Ylitolvan (2009) laadullisessa pro gradu- työssä, jossa seurattiin identtisten kaksosten varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja lastentarhanopettajan toimintaa eräässä päiväkotiryhmässä. Koska kuitenkin vanhempien tyytymättömyys tuen saantiin monikkolasten kasvatuskysymyksissä on tullut ilmi niin meidän kuin muidenkin tutkimuksissa (mm. Pitkänen 2012), voisi kenties olla tarpeellista selvittää seuraavaksi ammattilaisten näkökulmaa siitä, millaisia kokemuksia heillä on monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta omassa työssään. Tutkimuskohteina voisivat hyvin olla sekä neuvolan että varhaiskasvatuksen työntekijät. Myös koulumaailmasta, jossa perheiden kanssa työskentely ei enää ole niin tiivistä ja jokapäiväistä, opettajien subjektiivisia kokemuksia monikkojen yksilöllisyyden huomioimisesta voisi olla mielenkiintoista saada tutkimustietoa.

Myös Suomen Monikkoperheet ry:lle olisi mielenkiintoista tehdä lisäprojekteja. Yksi toiminnallisen opinnäytetyön aihe voisi olla monikkolasten yksilöllisyyden yleisen tiedostettavuuden lisääminen niin ammattilaisten kuin perheidenkin keskuudessa. Toive aiheen yleisen tiedostettavuuden lisäämisestä nousi esille tutkimuksemme perheiden ja ammattilaisten vastauksista ja se on myös ymmärtääksemme yksi Suomen Monikkoperheet ry:n jatkuva työn kohde. Ammattilaisille ja perheille voisi suunnitella myös koulutuksen monikkolasten yksilölliseen huomioimiseen liittyen, jota Suomen Monikkoperheet ry:n kautta olisi mahdollista järjestää. Etenkin ammattilaisten kouluttaminen olisi tehokasta, sillä he tulisivat todennäköisesti jakamaan koulutuksesta saamaansa tietotaitoaan useille asiakasperheille useiden työvuosiensa ajan pitkälle tulevaisuuteen. Oppaan kehityskohdista nousi esille koonnin tai tiivistelmän teko monikkolasten yksilöllisyydestä, jonka teko voisi olla yksi mielenkiintoinen työn kohde. Tutkimustuloksemme mielestämme tukevat ajatusta siitä, että edellä mainituille projekteille monikkolasten yksilölliseen huomioimiseen liittyen olisi tarvetta niin perheiden kuin ammattilaistenkin kannalta ja aiheen yleisen tiedostettavuuden lisäämiseksi.

LÄHTEET

Airola S. 2011. Monikkolapsen koulutaival alkaa, esiopettajien näkemyksiä kaksosten kouluvalmiudesta ja luokkasijoituksesta. Hämeenlinna, opettajankoulutuslaitos, kasvatustieteen pro gradu –tutkielma.

Alkio P (toim.). 2007. Sylintäydeltä elämää. Väestöliiton opaskirja. VL- Markkinointi Oy. Helsinki

Alkula T, Pöntinen S, Ylöstalo P. 1999. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Wsoy kirjapainoyksikkö, Juva

Digium N.d. Viitattu 4.9.2012 <http://www.questback.fi/etusivu>

Dunderfelt T, Laakso J, Niemi P, Peltola R, Vidjeskog J. 2001. Yksilöllinen ihminen. WSOY, Porvoo.

Hautamäki A, Lagerspetz E, Sihvola J, Siltala J, Tarkki J. 1996. Yksilö modernin murroksessa. Tammerpaino Oy

Hirsjärvi S, Remes P, Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.

Hujala E, Puroila A-M, Parrila-Haapakoski S, Nivala V. 1998 Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Gummerrus kirjapaino Oy, Jyväskylä

Järvinen, M. Laine, A. Hellman-Suominen K. 2009 Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Järvenpää, M. 2010. Kolmossisarrusten kokemuksia samalla ja eri luokilla olemisesta.

Kaskela M, Kronqvist E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Kumpula U (toim.).2004. Asiakkaana monikkoperhe. Keuruun Lautupaino.

Kumpula U (toim.) 2005. Monikkolapset koulussa. Keuruun lautupaino.

Kumpula U, Markkanen O. 2011. Monikkoperheen sosiaaliopas 2011. Viitattu 10.9.2012.

<http://www.suomenmonikkoperheet.fi/monikko2008/tiedostot/sosiaaliopas.pdf>

Kumpula U. 2012. Toiminnanjohtaja, Suomen Monikkoperheet ry. Haastattelu 24.9.2012

Kumpula U (toim.). 2010. Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua. Keuruun Lautupaino.

KvaliMOTV. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen, kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Viitattu 3.4.2012.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>

KvaliMOTV. 2011. Postikyselyaineistojen kokoaminen, kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto. Viitattu 3.4.2012. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/intro.html>

KvaliMOTV. 2012. Teemoittelu. Viitattu 26.9.2012.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Lehtinen E, Kuusinen J, Vauras M. 2007. Kasvatuspsykologia. WSOY Oppimateriaalit Oy. Helsinki.

Lipponen A-H. 2009. Alle kouluikäisten kaksosten kasvatus vanhempien kokemana. Kasvatustieteen Pro – gradu tutkielma. Joensuun yliopisto. Viitattu 25.3.2012.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn-fi-uef-20100019/urn_nbn-fi-uef-20100019.pdf

Moilanen I, Räsänen E, Tamminen T, Almqvist F, Piha J, Kumpulainen K. 2010. Lasten- ja nuorten psykiatria. WS Bookwell Oy, Porvoo

Kansaneläkelaitos, internetsivusto. Viitattu 10.9.2012.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/230812104844HL?OpenDocument>

Piontelli A. 2002. Twins from fetus to child. Routledge.

Pitkänen L. 2012. Monikkovanhemmuus. Monikkoperheiden vanhempien kokemuksia jaksamisesta ja tuen saannista. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu. Pdf- versio. Viitattu 20.9.2012.

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/41066/Pitkanen_Oppari.pdf?sequence=1

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveyspalvelut, terveyspalvelut, neuvolat. 2012. Viitattu 4.4.2012

http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/perusterveydenhuolto/neuvolat

Suomen Monikkoperheet ry 2012. Monikkoustietoa, lasten kehitys. Viitattu 21.10.2012.

http://www.suomenmonikkoperheet.fi/monikko2008/tietoa_laskehit_paa.php

Terveys ja hyvinvoinninlaitos, Peruspalvelut, varhaiskasvatus. 2012. Viitattu 3.4.2012

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Unicef. 2011. Lastenoikeuksien sopimus, sopimus lyhennettynä. Viitattu 10.9.2012.
http://www.unicef.fi/LOS_lyhyt

Ylitolva, S. 2009. Identtisten kaksosten huomioiminen päiväkodissa. Pro Gradu-tutkimus, Oulun yliopisto.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi. Viitattu.3.4.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Kustannus osakeyhtiö Tammi. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa, määrällisen tutkimuksen perusteet. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Gummerrus kirjapaino Oy, Jyväskylä

Vuori, E, Gissler, M. 2012. Perinataalitilasto- synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 23.10.2012
http://www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2012/Tr20_12.pdf

Åkerman B A, Thomassen P A & Winbladh B. 1997. Par i barn. Tvillingar och trillingar från foster till tonåring. Bokförlaget Natur och Kultur.

LIITTEET

Liite 1

Palautekysely ammattilaisille

Palautekysely Suomen Monikkoperheet ry:n oppaasta "Yhdessä ja erikseen, näin tuen alle kouluikäisen kaksos- kolmoslapsen kasvua"

Tutkimme opinnäytetyössämme ammattilaisten ja perheiden kokemuksia Suomen Monikkoperheet ry:n oppaasta "Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua" (2010) sekä monikkolasten yksilöllisyyden tukemista. Monikkolapsilla tarkoitetaan käytännössä kaksosia tai kolmosia.

Toivoisimme teidän vastaavan seuraavaan kyselyyn. Kysely on täysin luottamuksellinen ja vastaajan tiedot eivät tule ilmi missään tutkimuksen vaiheessa. Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-15 minuuttia.

Arvomme yhteystietonsa jättäneiden kesken Suomen Monikkoperheet ry:n opasmateriaalipaketin.

Jos teille herää kysymyksiä tutkimukseen liittyen, vastaamme niihin mielellämme

Satu Hautala

xxx xxxxxxxxxxxx

xxxx.xxxxxxxxx@jamk.fi

Vilma Vaakanainen

xxx xxxxxxxxxxxx

xxxxx.xxxxxxxxx@jamk.fi

Taustatiedot**1.Työpaikka**

- ☐ Neuvola
- ☐ Päiväkoti

2.Vastaajan koulutustaso

- ☐ Toisen asteen tutkinto
- ☐ Korkeakoulu-/Yliopistotutkinto
- ☐ Jokin muu, mikä

3.Kuinka kauan olet työskennellyt alalla?

- ☐ alle 1 vuoden
- ☐ 1-4 vuotta
- ☐ 5-10 vuotta
- ☐ yli 10 vuotta

4.Työpaikkani sijaitsee

- ☐ Etelä-Suomessa
- ☐ Länsi-Suomessa
- ☐ Keski-Suomessa
- ☐ Itä-Suomessa
- ☐ Pohjois-Suomessa
- ☐ Ahvenanmaalla

5.Onko asiakkainasi monikkoperheitä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Ei tällä hetkellä, mutta on aiemmin ollut

Kysymyksiä oppaasta

6. Onko opas: "*Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua*" -sinulle tuttu?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, mutta en ole siihen perehtynyt

7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "ei" tai "kyllä, mutta en ole siihen perehtynyt", olisitko kiinnostunut tutustumaan oppaaseen? (Siirry vastattuasi kysymykseen 12)

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

8. Kuinka tutustuit oppaaseen?

- ☐ Suomen Monikkoperheet ry:n kautta
- ☐ Työkavereiden/työnantajan kautta
- ☐ Muiden ammattilaistahojen (neuvola, päivähoito tms.) kautta
- ☐ Asiakasperheiden kautta
- ☐ Muuta kautta, miten?

9. Valitse sinulle sopivin vastausvaihtoehto asteikolta 1-5 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

	1				5
Koen oppaan hyödylliseksi työssäni	☐	☐	☐	☐	☐
Opas on selkeä ja helppolukuinen	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan tieto on ajankohtaista	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan tieto on asiantuntevaa	☐	☐	☐	☐	☐
Opas huomioi eri ikäkausiin liittyvät kysymykset	☐	☐	☐	☐	☐
Kiinnostuin oppaan myötä hakemaan lisätietoa	☐	☐	☐	☐	☐

monikkolasten yksilöllisyyteen
liittyen

Voisin suositella opasta
asiakasperheilleni ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Voisin suositella opasta
työkavereilleni ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Oppaan hinta-laatu suhde on
hyvä (12e/57sivua) ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Opas on tarjonnut apua arjen
tilanteisiin ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Millaisiin tilanteisiin opas on tarjonnut apua?

1

5

Jäin kaipaamaan lisätietoa ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Jos vastasit edelliseen väittämään vaihtoehdon 1 tai 2, millaista lisätietoa jäit
kaipaamaan?

1

5

Opas on helposti saatavilla ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Jos valitsit edelliseen väittämään vaihtoehdon 1 tai 2, mikä helpottaisi oppaan
saatavuutta?

10.Olen käyttänyt opasta (Voit valita useamman vastausvaihtoehdon)

- ☐ Ammattitaitoa vahvistaakseni
- ☐ Yhdessä asiakasperheen kanssa
- ☐ Käytännön työssä vastauksia etsien
- ☐ Mielenkiinnosta monikkolasten yksilöllisyyden tukemista kohtaan

11.Mitkä oppaan aiheista koit hyödyllisemmiksi? (Voit valita max. 4 itsellesi sopivinta
vaihtoehtoa)

- ☐ Monikkoperheen arki
- ☐ Lapsen yksilöllinen huomioiminen
- ☐ Lasten keskinäinen suhde
- ☐ Monikkolasten sisarus- ja kaverisuhteet

- ☐ Monikkolasten päivähoito
- ☐ Monikkolasten kehityksen erityistarpeet
- ☐ Monikkolasten ja vanhempien suhde
- ☐ Sanasto
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Jokin muu, mikä

Yleisesti monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta

12.Valitse sinulle sopivin vastausvaihtoehto asteikolta 1-5 monikkolasten yksilöllisyyden tukemiseen liittyviin kysymyksiin. (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

	1				5
Koen aiheen tärkeäksi	☐	☐	☐	☐	☐
Aihe on ollut esillä työyhteisössäni	☐	☐	☐	☐	☐
Aiheesta on tarjolla riittävästi tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakasperheet kokevat aiheen tärkeäksi	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn tarjoamaan tukea asiakasperheilleni yksilöllisyyteen liittyvissä kysymyksissä	☐	☐	☐	☐	☐
Aihe saisi olla yleisesti laajemmin tiedostettu	☐	☐	☐	☐	☐
Aihe saisi olla laajemmin tiedostettu asiakasperheiden keskuudessa	☐	☐	☐	☐	☒

13.Miten omassa työssäsi tuet monikkolasten yksilöllisyyttä, mitä seikkoja koet tärkeäksi?

14.Mistä olet saanut tietoa monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta? (Voit valita useamman vastausvaihtoehdon)

- ☐ Pohjakoulutuksen aikana
- ☐ Täydennyskoulutuksista
- ☐ Suomen Monikkoperheet ry:ltä
- ☐ Olen hankkinut tietoa itse kirjallisuudesta ym.
- ☐ En ole saanut tietoa monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta
- ☐ Muulta taholta, mistä?

15.Muuta sanottavaa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen?

Kiitos vastauksistanne!

Arvomme vastanneiden kesken Suomen Monikkoperheet ry:n opasmateriaalipaketin. Tietojanne ei voida yhdistää annettuihin vastauksiin. Arvontaan osallistuminen on vapaaehtoista.

Haluan osallistua arvontaan

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Yhteystiedot, jos osallistut arvontaan:

Liite 2

Palautekysely monikkolasten vanhemmille

Palautekysely Suomen monikkoperheet ry:n oppaasta "Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua" (2010)

Tutkimme opinnäytetyössämme ammattilaisten ja perheiden kokemuksia Suomen Monikkoperheet ry:n oppaasta **"Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua" (2010)** sekä monikkolasten yksilöllisyyden tukemista. Monikkolapsilla tarkoitetaan käytännössä kaksosia tai kolmosia.

Toivoisimme teidän vastaavan seuraavaan kyselyyn. Kysely on täysin luottamuksellinen ja vastaajan tiedot eivät tule ilmi missään tutkimuksen vaiheessa. Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-15 minuuttia.

Arvomme yhteystietonsa jättäneiden kesken Suomen Monikkoperheet ry:n opasmateriaalipaketin.

Jos teille herää kysymyksiä tutkimukseen liittyen, vastaamme mielellämme.

Satu Hautala

xxxx xxxxxxxx

xxxx.xxxxxxx@jamk.fi

Vilma Vaakanainen

xxx xxxx xxxxx

xxxxx.xxxxxxxxxx@jamk.fi

Taustatiedot

1. Vastaaja

☐ Äiti

☐ Isä

☐ Muu huoltaja

2. Onko perheessänne

☐ Kaksoset

☐ Kolmoset

☐ Jokin muu, mikä

3. Monikkolastenne iät

☐ Odotamme monikkoja

☐ Alle 1

☐ 1-3

☐ 3-6

☐ Yli 6

4. Monikkolastenne sukupuoli

☐ Tyttö-tyttö

☐ Poika-poika

☐ Tyttö-poika

☐ Jokin muu, mikä (esim. kolmoset, monikkoja useampi)

5. Ovatko lapsenne

☐ Identtiset

☐ Epäidenttiset

☐ En osaa sanoa

6. Lapsia perheessänne yhteensä

- ☐ 2-3
- ☐ 4-5
- ☐ Yli 6

7. Asumme

- ☐ Etelä-Suomi
- ☐ Länsi-Suomi
- ☐ Keski-Suomi
- ☐ Itä-Suomi
- ☐ Pohjois-Suomi

Kysymyksiä oppaasta

8. Onko Suomen Monikkoperheet ry:n opas *"Yhdessä ja erikseen. Näin tuen alle kouluikäisen kaksos- ja kolmoslapsen kasvua"* (2010) sinulle tuttu?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, mutta en ole siihen perehtynyt

9. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "ei" tai "kyllä, mutta en ole siihen perehtynyt", olisitko kiinnostunut tutustumaan oppaaseen? (Siirry vastattuasi kysymykseen 13)

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ En osaa sanoa

10. Kuinka tutustuit oppaaseen?

- ☐ Olen tilannut oppaan Suomen Monikkoperheet ry:ltä
- ☐ Oman alueellisen monikkoperheyhdistykseni kautta (esim. lainannut yhdistyksen tietoreppua)
- ☐ Päiväkodin tai neuvolan kautta
- ☐ Tuttavien kautta
- ☐ Muuta kautta, miten?

11. Valitse sinulle sopivin vastausvaihtoehto asteikolta 1-5 (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

	1				5
Koen oppaan hyödylliseksi	☐	☐	☐	☐	☐
Opas on selkeä ja helppolukuinen	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan tieto on ajankohtaista	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan tieto on asiantuntevaa	☐	☐	☐	☐	☐
Opas huomioi eri ikäkausiin liittyvät kysymykset	☐	☐	☐	☐	☐
Voisin suositella opasta muille monikkolasten vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐
Voisin suositella opasta monikkolasten kanssa työskenteleville ammattilaisille	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan myötä kiinnostuin hakemaan lisätietoa aiheesta	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan hinta-laatusuhde on hyvä (12e/57 sivua)	☐	☐	☐	☐	☐
Opas on tarjonnut apua arjen tilanteisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Millaisiin tilanteisiin opas on tarjonnut apua?	<input type="text"/>				

	1				5
Jäin kaipaamaan lisätietoa	☐	☐	☐	☐	☐
Jos valitsit edelliseen väittämään vaihtoehdon 1 tai 2, millaista lisätietoa jäit kaipaamaan?	<input type="text"/>				

	1				5
Opas on helposti saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐
Jos valitsit edelliseen väittämään vaihtoehdon 1 tai 2, mikä helpottaisi oppaan saatavuutta?	<input type="text"/>				

12. Mitkä seuraavista oppaan aihealueista koit hyödyllisimmiksi? (Voit valita max. 4 itsellesi sopivinta vaihtoehtoa)

- ☐ Monikkoperheiden arki
- ☐ Lapsen yksilöllinen huomioiminen
- ☐ Lasten keskinäinen suhde
- ☐ Monikkolasten sisarus- ja kaverisuhteet
- ☐ Monikkolapsen päivähoito
- ☐ Monikkolapsen kehityksen erityistarpeet
- ☐ Monikkolasten ja vanhempien suhde
- ☐ Sanasto
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Jokin muu, mikä

Yleistä monikkolasten yksilöllisyyden tukemisesta

13. Valitse sinulle sopivin vastausvaihtoehto asteikolta 1-5 monikkolasten yksilöllisyyden tukemiseen liittyviin kysymyksiin (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

	1		5	
Koen aiheen tärkeäksi	☐	☐	☐	☐
Aiheen pitäisi olla yleisesti laajemmin tiedostettu	☐	☐	☐	☐
Aiheen pitäisi olla laajemmin tiedostettu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa	☐	☐	☐	☐
Aiheesta on tarjolla riittävästi tietoa	☐	☐	☐	☐
Kiinnitän huomiota monikkolapsieni yksilölliseen	☐	☐	☐	☐

kasvatukseen

Olen saanut tukea

ammattilaisilta monikkolapsien

yksilöllisyyteen liittyvissä

kysymyksissä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

14. Mistä olet saanut tietoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen? (Voit valita useamman vaihtoehdon)

☐ Suomen Monikkoperheet ry:ltä tai omalta aluejärjestöltäni

☐ Neuvolasta

☐ Päiväkodista

☐ Olen hankkinut itse tietoa kirjallisuudesta ym.

☐ Tuttaviltani

☐ En ole saanut tietoa

☐ Muualta, mistä?

15. Kuinka monikkolasten yksilölliset tarpeet näkyvät arjessanne?

◀

▶

16. Kuinka monikkolasten yksilöllisyyttä tuetaan perheessänne?

◀

▶

17. Mitä muuta haluatte sanoa monikkolasten yksilöllisyyteen liittyen?

A large, empty rectangular text box with a thin black border. It is designed for users to provide additional comments or feedback. The box is currently empty, showing only the background color and the border.

Kiitos vastauksistanne!

Arvomme vastanneiden kesken Suomen Monikkoperheet ry:n opasmateriaalipaketin. Tietojanne ei voida yhdistää annettuihin vastauksiin. Arvontaan osallistuminen on vapaaehtoista.

Haluan osallistua arvontaan

☐ Kyllä

☐ Ei

Yhteystiedot, jos osallistut arvontaan

A large, empty rectangular text box with a thin black border. It is designed for users to provide their contact information if they wish to participate in the lottery. The box is currently empty, showing only the background color and the border.

